

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

**STAROSTLIVOSŤ
O TRADIČNÚ ĽUDOVÚ KULTÚRU
(informácie o projekte)**

**NÁVOD NA POUŽÍVANIE
METODICKÝCH ZOŠITOV**

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Bratislava 2010

*Tradičná ľudová kultúra
je významným prostriedkom identifikácie
spoločenstiev, preto ju, ako jednu z foriem
kultúrnych prejavov, treba zachovať
prostredníctvom tých a pre tie skupiny,
ktorých identitu odzrkadľuje.*

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SĽUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SĽUK-u

Vydané v rámci realizácie Koncepcie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010
ISBN 978-80-970602-1-3

REALIZÁCIA TOHTO PROJEKTU NIE JE POVINNOSŤOU
PRE ŽIADNY ZO ZAJAINTERESOVANÝCH SUBJEKTOV.
JE PONUKOU ŠIROKÉHO TÍMU ODBORNÍKOV
Z OBLASTI KULTÚRY, VEDY, ŠKOLSTVA,
REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIKY
NA ZINTENZÍVNEIE ZÍSKAVANIA, UCHOVÁVANIA
A PREZENTOVANIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY
AKO JEDNÉHO Z NAJVÝZNAMNEJŠÍCH
PROSTRIEDKOV IDENTIFIKÁCIE SPOLOČENSTIEV.
JE PONUKOU NA PODPORU ZACHOVANIA
KULTÚRNEJ ROZMANITOSTI SLOVENSKA.

OBSAH

Starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru	str. 04
Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry	str. 09
Tradičná ľudová kultúra – predmetová klasifikácia	str. 14
Centrálna databáza	str. 20
Navrhovaný postup na zapojenie sa do projektu	str. 22

STAROSTLIVOSŤ O TRADIČNÚ ĽUDOVÚ KULTÚRU

Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry predstavuje jednu časť rozsiahleho projektu zameraného na vypracovanie podmienok pre starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru na Slovensku. Podnetom na spracovanie projektu komplexnej starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru boli dve východiská – situácia na Slovensku a záväzné dokumenty UNESCO, ktoré Slovenská republika ratifikovala.

Tradičná ľudová kultúra sa na Slovensku vníma v dvoch podobách – primárnej a sekundárnej. Primárna podoba predstavuje reálnu tradičnú ľudovú kultúru – takú, ktorá vznikala a vyvíjala sa prostredníctvom kontaktnej komunikácie v prirodzenom prostredí. Sekundárna podoba predstavuje najmä umelecky spracované javy, ktoré sú vedome štylizované, žijú v súčasnom prostredí a prenášajú sa najmä inštitucionálnou komunikáciou (folklórne kolektívy, folklórne festivaly, vydavateľská činnosť a podobne). Pomenúvame ju aj pojmom folklorizmus a verejnosť sa v najväčšej miere stretáva so scénicky spracovanými podobami folklórnej časti tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom folklórnych kolektívov. Treba pripomenúť, že ich význam je nezastupiteľný a nebyť ich činnosti v predchádzajúcich desiatkach rokov, oveľa viac zvykov a iných javov z oblasti tradičnej ľudovej kultúry by sa dnes nezachovalo. Táto sekundárna podoba je však prejavom masovej kultúry a vo veľkej miere usmerňuje názor verejnosti na tradičnú ľudovú kultúru ako celok. Kým sekundárna podoba má veľkú podporu v sieti regionálnych kultúrnych organizácií po celom Slovensku, primárna podoba nie je systematicky podporovaná prostredníctvom inštitucionálnej siete. O jej dokumentovanie sa síce starajú vedecké ústavy Slovenskej akadémie vied a niekoľko ďalších odborných inštitúcií, ale žiadna z nich nie je prispôbená na kontakty so širokou laickou verejnosťou. Tak má verejnosť možnosť získať iba umelecky spracované, a teda skreslené informácie o reálnych podobách tradičnej ľudovej kultúry. Z tohto poznania vznikla potreba rozšíriť starostlivosť aj o primárnu podobu tradičnej ľudovej kultúry a sprostredkovať jej reálne prejavy verejnosti.

Dokumenty UNESCO, najmä *Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva* (2003) a *Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov* (2005), významne pomohli pri snahách komplexne sa starať o tradičnú ľudovú kultúru. Slovenská republika obidva dohovory ratifikovala v roku 2006, čím sa vytvoril legislatívny základ. Rada ministra kultúry na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva vypracovala *Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru*, ktorú vláda Slovenskej republiky schválila 8. augusta 2007. Na implementáciu koncepcie bolo v apríli 2008 vytvorené pracovisko *Koordinačné centrum tradičnej ľudovej kultúry* a v decembri 2008 Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky schválilo *Program starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru*, ktorý konkretizoval strategické ciele uvedené v koncepcii.

Koncepcia sa neobmedzuje iba na čiastkové riešenia, ale snaží sa problematiku tradičnej ľudovej kultúry riešiť komplexne prostredníctvom štyroch základných tém: vzdelávanie a šírenie informácií, dokumentácia a zachovávanie informácií, metodická podpora a medzirezortná i medzinárodná spolupráca. Po obsahovej stránke je rozdelená na deväť častí:

- výchova a vzdelávanie
- vydavateľská činnosť
- elektronická encyklopédia
- identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry
- centrálna databáza
- folklorizmus
- knižnica
- národný zoznam
- medzinárodná spolupráca

Ku každej časti boli vypracované osobitné projekty, ktoré vyústili do konkrétnych krokov. Tak sa do prípravných prác zapojili desiatky expertov z oblasti etnológie, rozvoja vidieka, umenia, dokumentácie a informatizácie.

Výchova a vzdelávanie

Od začiatku bolo zrejmé, že ak majú byť starostlivosť a informovanosť komplexné, treba začať od najmladšej generácie a treba nájsť spôsob, ako do základných škôl dostať informácie o tradičnej ľudovej kultúre. Výsledkom práce expertnej skupiny bol návrh na vytvo-

renie prierezovej témy **Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra**. Nejde o samostatný vyučovací predmet a pojem prierezová znamená, že informácie môžu učitelia sprostredkovať cez viacero vyučovacích predmetov, ako napríklad literárna výchova, geografia, dejepis, hudobná výchova, výtvarná výchova, prírodoveda, vlastiveda. **Ministerstvo školstva tento projekt schválilo a od školského roka 2009/2010 je súčasťou štátneho pedagogického programu.**

Vydavateľská činnosť

Plán vydavateľskej činnosti pre oblasť tradičnej ľudovej kultúry je rozdelený do troch častí a stanovená je aj postupnosť krokov. V prvej fáze ide o vydávanie takých titulov, ktoré **podporia vyučovanie prierezovej témy Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra**. Druhý okruh tvorí reprezentatívna literatúra určená najširšej verejnosti na Slovensku a v zahraničí. Treťou tematickou skupinou je **metodická podpora živých a podpora dokumentovania aj zaniknutých prejavov tradičnej ľudovej kultúry**.

Do decembra 2010 bolo vydaných štrnásť titulov. Z nich deväť Ministerstvo školstva SR zaradilo do zoznamu školských učebných pomôcok.

Encyklopédia

V čase informačných technológií je dôležité prinášať kvalitné informácie prostredníctvom moderných komunikačných ciest. Jedným zo spôsobov, ako dosiahnuť takéto spojenie, je vytvorenie elektronickej encyklopédie tradičnej ľudovej kultúry. Do procesu tvorby bolo zapojených 55 vedcov, prevažne z Ústavu etnológie SAV, ktorí využívali potenciál vlastných vedeckých archívov, ale aj skúsenosti z podobných printových projektov. Encyklopédia tvorí prvý stupeň identifikácie a inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry Slovenska a je určená širokej odbornej aj laickej verejnosti.

Identifikácia a inventarizácia

Toto je najrozsiahlejšia časť celého komplexu úloh a opisujeme ju v osobitnej kapitole tohto zošita.

Centrálne databáza

Centrálne databáza informácií o tradičnej ľudovej kultúre je digitálny priestor, ktorý umožňuje archívovať a prezentovať čo najviac údajov. Jej obsah majú tvoriť informácie z viacerých zdrojov:

- elektronická encyklopédia
- inventarizácia
- údaje z existujúcich regionálnych a súkromných archívov
- údaje zo strategických archívov (existujúce archívy Slovenskej akadémie vied, rozhlasu, televízie a podobne)

Tvorba centrálnej databázy je dlhodobý proces. Dodnes bola vypracovaná predmetová klasifikácia, t. j. základné členenie tradičnej ľudovej kultúry a spôsob, ako sa majú evidovať jednotlivé časti tradičnej ľudovej kultúry. V súčasnosti je v štádiu konečného dopracovania hardvérové a softvérové zázemie. Vytvorením predmetovej klasifikácie, získaním dostatočne bezpečného a dostatočne veľkého úložného priestoru, ako aj dopracovaním vhodného softvéru sa vytvárajú podmienky na získavanie, bezpečné ukladanie, jednotné evidovanie, archivovanie a prezentovanie informácií o tradičnej ľudovej kultúre pre všetkých súčasných i budúcich správcov archívov.

Folklorizmus

Vzhľadom na to, že na Slovensku pôsobí ústredné pracovisko a celá sieť regionálnych kultúrnych pracovísk, ktorých úlohou je podporovať rôzne prejavy folklorizmu, v tejto oblasti sa Koordinačné centrum tradičnej ľudovej kultúry zameralo iba na vypracovania analýzy súčasného stavu folklorizmu a odporúčania na zintenzívnenie starostlivosti o jeho prejavy.

Knižnica

Pôvodným zámerom bolo vybudovať reálnu tematickú knižnicu tradičnej ľudovej kultúry. V súčasnosti však nie sú vytvorené podmienky na to, aby sa dosiahli všetky priestorové, materiálne a finančné predpoklady na naplnenie tohto cieľa. Preto sa pripravuje dohoda o spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou a jej výsledkom má byť digitalizácia vybraných titulov a ich následné sprístupnenie verejnosti pri dodržaní autorských práv.

Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska

Reprezentatívny zoznam je súpisom významných prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré:

- sú spojené s konkrétnym kultúrnym priestorom,
- spoločenstvá, skupiny a vo výnimočných prípadoch jednotlivci pokladajú za súčasť svojho kultúrneho dedičstva,
- zachovávajú kultúrnu kontinuitu a odovzdávajú sa z generácie na generáciu predovšetkým kontaktnou komunikáciou,
- poskytujú príslušným spoločenstvám a skupinám pocit identity a kontinuity, interakciu s prírodou a svojou históriou.

Medzinárodná spolupráca

Medzinárodná spolupráca sa v rámci starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru prejavila pri tvorbe koncepcie, keď sme čerpali najmä zo skúseností okolitých krajín. V októbri 2010 sa uskutočnilo medzinárodné sympóziu za účasti šiestich krajín. Tým sa vytvoril pevnejší základ pre intenzívnejšiu medzinárodnú spoluprácu v oblasti starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru.

Cieľom tohto projektu je:

- ochraňovať a podporovať tradičnú ľudovú kultúru Slovenska a jej rozmanitosť,
- uchovať doposiaľ existujúce, ale aj zaniknuté, no z čiastkových dokumentácií prístupné javy a prejavy tradičnej ľudovej kultúry a odovzdať ich nasledujúcim generáciám,
- zvýšiť úctu k tradičnej ľudovej kultúre a posilniť vedomie spoločnosti o jej význame pre národnú, regionálnu a miestnu identitu,
- vytvoriť priaznivejšie podmienky na využitie a uplatnenie tradičnej ľudovej kultúry v procese miestneho a regionálneho rozvoja a v procese budovania znalostnej spoločnosti,
- vytvoriť komplexný informačný systém a sprístupniť ho širokej odbornej a laickej verejnosti,
- posilniť medzinárodnú spoluprácu na odbornej i laickej úrovni najmä v oblasti výmeny informácií a skúseností.

IDENTIFIKÁCIA A INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry je najrozsiahlejšou časťou celého komplexu úloh súvisiacich s realizáciou projektu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru.

Terminológia na účely tohto projektu

Pri vypracovaní projektu starostlivosti sa autori zamerali na tú časť nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorá vznikla ako výsledok ľudskej činnosti bez konkrétneho autorstva, a pomenovali ju pojmom *tradičná ľudová kultúra*. V tomto pojme sa uplatňujú dva princípy. Slovo tradičná predstavuje princíp prenosu informácií a znamená, že ide o také javy, ktoré sa prenášajú z generácie na generáciu najmä kontaktnou komunikáciou. Slovo ľudová predstavuje princíp nositeľa. Pojem ľudová kultúra sa na Slovensku najčastejšie obsahovo prekrýva s roľnícko-pastierskou kultúrou, ktorej existencia priamo súvisí s agrárnym charakterom krajiny. Javy ľudovej kultúry sa stali dôležitým zdrojom vývoja nielen regionálnej, ale aj národnej kultúry a identity. Tradičná ľudová kultúra Slovenska je súčasťou nehmotného kultúrneho dedičstva a z kvantitatívnej i kvalitatívnej stránky zohráva rozhodujúci význam.

Identifikácia na účely tohto projektu znamená pomenovanie vybraných kultúrnych javov a artefaktov tradičnej ľudovej kultúry. Jej úlohou je dosiahnuť zhodu v chápaní týchto základných prejavov tradičnej ľudovej kultúry tak v odbornej, ako aj v laickej verejnosti a zároveň vytvoriť predpoklady na vypracovanie inventarizácie javov tradičnej ľudovej kultúry.

Inventarizácia na účely tohto projektu znamená súpis artefaktov a javov tradičnej nehmotnej kultúry, ich overiteľný súčasný i predchádzajúci výskyt a stav. Na realizáciu tohto zámeru sa musia zhromaždiť potrebné údaje o vybraných kultúrnych javoch podľa jednotnej metodiky a na ich základe postupne vytvárať prehľadnú databázu. Takto sa postupne vytvorí informačný systém, ktorý by mal poskytovať údaje zo všetkých regiónov Slovenskej republiky. Na zber údajov o tradičnej a ľudovej kultúre slúži séria dotazníkov, ktoré umožňujú dokumentátorom zozbierať potrebné

údaje. Predmetom záujmu sú prejavy tradičnej ľudovej kultúry Slovákov a národnostných menšín, ktoré žijú na území Slovenskej republiky. V jednotlivých regiónoch, mestských a vidieckych spoločenstvách a spoločenských vrstvách sa vyskytujú nerovnomerne. Dochovali sa ako hmotné artefakty a ako nehmotné duchovné statky alebo sociálne javy, ktoré sú nepísanou tradíciou v rodinách a lokálnych alebo širších kultúrnych spoločenstvách.

Tradícia sa vo všeobecnosti vníma v dvoch rovinách – ako kultúrne dedičstvo a ako nepretržité preberanie hodnôt z generácie na generáciu. Z jednej strany sa tým označuje stav kultúry, ktorej časť tvoria zdedené kultúrne technológie a návyky, z druhej strany samotný proces, historický tok kultúry, v ktorom sa produktívne kultúrne javy neustále odovzdávajú, vyvíjajú a neproduktívne zanikajú. Tradície tu pôsobia spolu s inováciami a oba tieto princípy vyjadrujú prirodzené spoločenské tendencie k stabilite, ale aj ku kultúrnym zmenám.

Ľudovosť kultúry sa obvykle spájala s tradičnosťou a s najširšími spoločenskými vrstvami – ľudom. Za tvorcov sa považovali neškolení (neprofesionálni) a obvykle neznámi, anonymní jednotlivci a za nositeľov tejto kultúry menšie sociálne jednotky a lokálne spoločenstvá. Uvedené charakteristiky vznikali na základe výskumov konzervatívneho vidieckeho prostredia, kde sa výrazné prejavy „tradičnej ľudovosti“ uchovali najdlhšie. Prienik vidieckej ľudovosti v jej tradičnej podobe do širších spoločenských vrstiev nadobúdala slohové znaky. V spoločnosti sa ustálil náhľad na ľudovú kultúru ako na typ tradičnej kultúry, ktorej východiskovú podobu predstavujú obvykle kultúrne formy z obdobia ich najväčšieho rozkvetu (19. storočie). Za posledné storočie sa väzby medzi sociálnym prostredím, tradičnými kultúrnymi javmi a ich prirodzenými funkciami a hodnotami medzi ich tvorcami a užívateľmi (nositeľmi) značne zmenili. Popri kontinuite, často zasiahnutej mnohými (i nepatričnými) inováciami, tu začalo pôsobiť vedomé udržiavanie tradície, najmä jej štýlových (slohových) znakov, avšak za cenu zmeny funkcií tradičných javov, okolností tvorby a konzumácie, prostredia, v ktorých sa využívajú, atď. Je to prirodzený proces, ktorý by nemal ovplyvniť posudzovanie hodnôt tzv. tradičnej ľudovej kultúry v súčasnosti. Z tohto pohľadu považujeme pôvodné formy,

ale aj ich súčasné vedomé citácie, rekonštrukcie či štylizácie za rovnocenné. Pri dokumentovaní jednotlivých javov dbáme na ich datovanie, aby sme podľa možnosti zaznamenali čo najpresnejšie obdobia ich aktívnej existencie, zániku, obnovenia a pod. Je to dôležité preto, aby sme utvárali čo najvernejší obraz o živote tradícií v lokalite.

Výskumníci sú odborní pracovníci z miestnych a regionálnych inštitúcií, ktorí spolu s nezávislými spolupracovníkmi vykonajú výskum a výber javov tradičnej ľudovej kultúry v jednotlivých regiónoch na účely archivácie prezentácie tradičnej ľudovej kultúry podľa kritérií uvedených v projekte identifikácie a inventarizácie.

Lokálny archív je archív, ktorý sústreďuje informácie o tradičnej ľudovej kultúre obce/mesta podľa kritérií stanovených v projekte identifikácie a inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry.

Centrum/dom tradičnej ľudovej kultúry je lokálnym centrom tradičnej ľudovej kultúry. V tomto zmysle predstavuje kontaktný bod pre identifikáciu, inventarizáciu a tvorbu databázy tradičnej ľudovej kultúry. Môže mať zhmotnenú (dom, izba alebo iný priestor) alebo virtuálnu (elektronický systém, počítač alebo úložný priestor na ukladanie informácií) podobu. Centrum nemusí byť pracoviskom s právnou subjektivitou. Môže pôsobiť pri obecnom/mestskom úrade, pri miestnom/mestskom kultúrnom stredisku, pri regionálnom kultúrnom či osvetovom stredisku, ako záujmové združenie, ako iný typ mimovládnej organizácie a podobne.

Koordinačné centrum tradičnej ľudovej kultúry pôsobí pri SĽUK-u (ďalej len „Koordinačné centrum“). Je to pracovisko zriadené na účely realizácie Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru. Jeho úloha v projekte identifikácie a inventarizácie spočíva:

- v príprave výskumníkov lokálnych archívov na práce spojené s výskumom, spracovaním, archívaním a prezentovaním tradičnej ľudovej kultúry
- v poskytovaní metodickej pomoci v tejto oblasti
- vo vytvorení návrhu na hardvérové a softvérové zázemie pre tvorbu centrálnej databázy a v spravovaní tejto databázy

- vo vytvorení integračného uzla, prostredníctvom ktorého sa každý záujemca dostane k informáciám o lokálnych a regionálnych podobách tradičnej ľudovej kultúry

Ciele identifikácie a inventarizácie

Obsah, ktorý má byť výsledkom identifikácie a inventarizácie, by mal v rozhodujúcej miere informovať o tradičnej ľudovej kultúre Slovenska a významne by mal prispieť k zachovaniu jej rozmanitosti na regionálnej a lokálnej úrovni. Z rozsiahleho súboru prejavov tradičnej ľudovej kultúry je potrebné urobiť cieleňvý výber, ktorý umožní zhodnotiť súčasný stav a premeny ľudových tradícií a stane sa východiskom k dokumentácii, ochrane a propagácii. Projekt nie je zástupným nástrojom vedy, nekladie si za cieľ mapovať celé pole rozmanitých materiálnych, duchovných a sociálnych javov, ktoré utvárajú komplex ľudovej kultúry. Treba sa zamerať iba na reprezentatívne javy.

K naplneniu projektu sú stanovené tieto ciele a kritériá:

Etnografické: zaznamenať javy, ktoré sú príznačné pre lokalitu – región – kraj a ktoré vo svojom súhrne vytvárajú charakteristický kultúrny obraz krajiny. Majú to byť javy hmotné aj nehmotné, ktoré sú pre lokality alebo regióny typické. Lokálne osobitosti by mali byť známe a pre danú lokalitu reprezentatívne. Zaznamenávame aj zaniknuté javy, ktoré sú významnou súčasťou lokálnej tradície.

Krajinárske: krajina predstavuje priestor, v ktorom sa odohrávajú všetky aktivity človeka a významným spôsobom ovplyvňuje a formuje jeho hmotné a nehmotné kultúrne prejavy. Z hľadiska hodnotenia krajinárskych kritérií dominuje miera vzájomného ovplyvnenia krajiny a človeka v nadväznosti na prejavy tohto vzťahu. Hlavným cieľom je identifikovať charakteristické črty krajiny, významné krajinné prvky, historické krajinné štruktúry, krajinný ráz, obraz krajiny a sídla v krajine, ako aj prejavy ľudového staviteľstva.

Kultúrno-historické: uprednostňuje sa historický rozmer kultúry. V súčasnosti sa stretávame s pestrou škálou javov, ktoré majú lokálny – regionálny – národný – globálny charakter. Na orientáciu v tejto zmesi kultúrnych osobitostí a vplyvov použijeme historické

hľadisko. Prvú skupinu predstavujú javy, ktoré majú oporu v miestnej tradícii a sú historicky (aspoň troj-generačne) doložiteľné. Druhú skupinu tvoria tie v súčasnosti významné javy, ktoré sú síce tradičné (v iných regiónoch, u iných národov či v globálnej kultúre), ale v príslušnej lokalite – regióne nemajú historické potvrdenie (sú prevzaté). Tretiu skupinu tvoria javy, ktoré sú formou novodobé, ale vychádzajú z tradície a svojím významom sú pre lokalitu – región také významné, že sa môžu stať impulzom novej tradície.

Estetické: pri hodnotení javov, ktoré majú popri iných aj estetickú funkciu, je potrebné zaznamenať súčasné estetické kritériá a kritériá spoločenstva a doby, z ktorej je jav zaznamenávaný. Evidujeme aj esteticky nehodnotné (nezvládnuté) produkty, ak sú pokračovaním významnejšej miestnej tradície.

Etické: javy (napr. niektoré zvyky), ktorých ďalšie šírenie a propagovanie je v konflikte s ľudskou dôstojnosťou, ľudskými právami, mravnosťou, hygienou a pod., budú iba evidované a vyhodnotené. Vhodnosť ich prípadného zverejnenia posúdia samotní správcovia lokálnych archívov.

Sociálne: zaujímavé sú všetky spoločenské vrstvy, skupiny a prostredia, kde zaznamenávame aj javy, ktorých autenticita – pôvodné sociálne väzby – sú zmenené.

Cieľom je teda, na základe súpisu vybraných živých (a reprezentatívnych neživých) prejavov tradičnej kultúry a následného výberu z nich, vybudovať databázu reprezentatívnych javov zo všetkých tematických oblastí tradičnej kultúry zo všetkých tradičných regiónov Slovenska.

Zámerom projektu je, aby na Slovensku postupne vzniklo množstvo lokálnych archívov, ktoré budú tradičnú ľudovú kultúru svojho spoločenstva archívovať a sprístupňovať na základe jednotných kritérií. Zámerom je tiež dosiahnuť, aby bol súpis postupne vykonaný vo všetkých lokalitách na území Slovenska podľa jednotného dotazníka na základe spoločného zoznamu tém. Je evidentné, že nejde o jednorazovú záležitosť, ale o dlhodobý proces na základe záujmu každej obce/mesta získať, evidovať a prezentovať vlastnú tradičnú kultúru a tak prispieť k zachovaniu kultúrnej rozmanitosti a k posilneniu identity domáceho spoločenstva.

TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA – PREDMETOVÁ KLASIFIKÁCIA

Na základe doterajších skúseností bola stanovená predmetová klasifikácia, ktorá tvorí obsahovú štruktúru tradičnej ľudovej kultúry. Štruktúra je kompatibilná s potrebami dokumentácie, archivácie aj prezentácie. Má viacero úrovní a vyúsťuje do konkrétnych otázok, ktoré výskumník zadáva respondentom pri získavaní údajov.

01 LOKALITA

0101 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

0102 HISTORICKÉ SYMBOLY OBCE/MESTA

0103 POLOHA

0104 OBYVATEĽSTVO V MINULOSTI

0105 OBYVATEĽSTVO V SÚČASNOSTI

0106 EKONOMICKÉ AKTIVITY OBYVATEĽOV

0107 VYUŽITIE BYTOVÉHO FONDU

02 KULTÚRNA KRAJINA A SÍDLO

0201 SÍDLO

020101 CHARAKTER SÍDLA

020102 SÍDELNÁ FORMA

020103 CENTRUM SÍDLA

020104 HISTORICKÉ ČASTI SÍDLA A ICH IDENTITA

0202 DOMINANTY

020201 PRÍRODNÁ DOMINANTA

020202 ĎALŠIE PRÍRODNÉ DOMINANTY

020203 KULTÚRNA DOMINANTA

020204 ĎALŠIE KULTÚRNE OBJEKTY

0203 CHOTÁR

020301 ČLENENIE CHOTÁRA

020302 HISTORICKÉ KRAJINNÉ ŠTRUKTÚRY

020303 CHOTÁRNE SÍDLA

0204 LOKÁLNE A REGIONÁLNE POVEDOMIE

- 020401 PÔVOD OBYVATEĽOV
- 020402 REGIONÁLNA PRÍSLUŠNOSŤ
- 020403 REGIONÁLNE VZŤAHY

03 SPOLOČENSKÁ A DUCHOVNÁ KULTÚRA

0301 SPOLOČENSTVO OBCE/MESTA

- 030101 MLÁDEŽ
- 030102 OBČANIA STREDNÉHO VEKU
- 030103 OBČANIA STARŠIEHO VEKU
- 030104 PRÍBUZENSTVO
- 030105 SUSEDIA
- 030106 ČLENENIE SPOLOČENSTVA
- 030107 VÝZNAMNÉ PODUJATIA, OSLAVY A SVIATKY OBCE
- 030108 NÁBOŽENSKÝ ŽIVOT

0302 KALENDÁRNE SVIATKY A OBYČAJE

- 030201 ADVENT
- 030202 VIANOČNÉ OBDOBIE
- 030203 FAŠIANGY
- 030204 VEĽKONOČNÝ PÔST
- 030205 VEĽKÁ NOC
- 030206 MÁJE
- 030207 TURÍCE
- 030208 OHNE
- 030209 HODY
- 030210 JESEŇ
- 030211 DUŠIČKY A VŠECHSVÄTÝCH
- 030212 INÁ VIERA – INÝ KALENDÁR – INÉ ZVYKLOSTI
- 030213 MIESTNA OSOBITOSŤ

0303 SVIATKY A OBYČAJE ŽIVOTNÉHO CYKLU

- 030301 NARODENIE A DETSTVO
- 030302 SVADBA
- 030303 POHREB
- 030304 INÁ VIERA – INÉ ZVYKY

04 MATERIÁLNA KULTÚRA

0401 OBYDLIE

040101 OBYTNÉ DOMY

040102 HOSPODÁRSKE OBJEKTY

040103 OBYTNÝ DOM

04010301 IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE O DOME

04010302 PRIESTOROVÉ ČLENENIE DOMU

04010303 STRECHA

04010304 KONŠTRUKCIA A MATERIÁL

040104 HOSPODÁRSKY OBJEKT

04010401 IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

O HOSPODÁRSKOM OBJEKTE

04010402 POPIS OBJEKTU

0402 AGRÁRNA KULTÚRA

040201 VLASTNÍCTVO PÔDY

040202 PESTOVANIE POĽNOHOSPODÁRSKÝCH
PLODÍN

040203 VINOHRADNÍCTVO A VINÁRSTVO

040204 OVOCINÁRSTVO

040205 ZELENINÁRSTVO

040206 ZBER LÚČNYCH A LESNÝCH RASTLÍN,
KOREŇOV, KVETOV, PLODOV

040207 CHOV HOSPODÁRSKÝCH ZVIERAT

04020701 LÚKY A PASIENKY

04020702 CHOV HOVÄDZIEHO DOBYTKA

04020703 CHOV OVIEC

04020704 CHOV KÔZ

04020705 CHOV KONÍ

04020706 CHOV OŠÍPANÝCH

04020707 POĽOVNÍCTVO

04020708 RYBOLOV

04020709 VČELÁRSTVO

04020710 CHOV HYDINY

0403 JEDLÁ A NÁPOJE

040301 RASTLINNÁ STRAVA

04030101 CHLIEB

04030102 JEDLÁ Z MÚKY

04030103 PEČIVO

04030104 KOLÁČE
04030105 ZELENINA
04030106 OVOCIE
04030107 INÉ RASTLINY

040302 ŽIVOČÍŠNA STRAVA

04030201 MLIEČNE JEDLÁ A PRODUKTY
04030202 MÄSOVÉ JEDLÁ A PRODUKTY

040303 NÄPOJE

040304 OBRADOVÉ A SVIATOČNÉ JEDLÄ

0404 ODEV

040401 ŽENSKÝ ODEV

04040101 HISTORICKÉ PODOBY TRADIČNÉHO
ŽENSKÉHO ODEVU

04040102 SÚČASNÉ PODOBY TRADIČNÉHO
ŽENSKÉHO ODEVU

0404010201 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV MALÝCH
DIEVČAT (PREDŠKOLSKÝ VEK)

0404010202 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV DIEVČAT
(ŠKOLSKÝ VEK)

0404010203 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
DIEVČENSKEJ MLÄDEŽE

0404010204 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV ŽIEN
STREDNEJ GENERÄCIE

0404010205 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV ŽIEN
STARŠEJ GENERÄCIE

04040103 DIEVČENSKÝ A ŽENSKÝ ÚČES

04040104 VÝROBCOVIA ŽENSKÉHO ODEVU
A OBUVI

040402 MUŽSKÝ ODEV

04040201 HISTORICKÉ PODOBY TRADIČNÉHO
MUŽSKÉHO ODEVU

04040202 SÚČASNÉ PODOBY TRADIČNÉHO
MUŽSKÉHO ODEVU

0404020201 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
MALÝCH CHLAPCOV

0404020202 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
CHLAPCOV

0404020203 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
MLÄDENCOV

0404020204 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
MUŽOV STREDNEJ GENERÄCIE

0404020205 SÚČASNÝ TRADIČNÝ ODEV
MUŽOV STARŠEJ GENERÁCIE
04040203 MUŽSKÝ ÚČES
04040204 VÝROBCOVIA MUŽSKÉHO ODEVU
A OBUVI

05 VÝTVARNÁ KULTÚRA

0501 TEXTIL

050101 TKANINY
050102 MODROTLAČ
050103 VÝŠIVKA
050104 ČIPKA

0502 DREVO

050201 REZBÁRSTVO

0503 KOV

050301 KOVÁČSTVO
050302 KOVOLEJÁRSTVO A KOVOTEPECTVO
050303 DROTÁRSTVO

0504 HLINA

050401 HRNČIARSTVO

0505 INÉ MATERIÁLY

050501 SKLO
050502 PRÚTIE
050503 SLAMA
050504 ŠÚPOLIE
050505 PÁLKA
050506 TRAVINY, KÔRA, LUB
050507 KAMEN
050508 ROHOVINA
050509 KOŽUŠINA
050510 KOŽA
050511 CESTO
050512 PAPIER
050513 KRASLICE
050514 HRAČKY
050515 OBRAZY
050516 NÁSTENNÁ MAĽBA
050517 ŠTUKATÚRA
050518 INÉ SÚČASNÉ DRUHY TVORBY

06 UMELECKÁ KULTÚRA

0601 ĽUDOVÁ SLOVESNOSŤ

060101 ROZPRÁVKY

060102 POVESTI

060103 LEGENDY

060104 SPOMIENKOVÉ ROZPRÁVANIA

060105 PRÍSTUP K MIESTNEJ SLOVESNEJ TRADÍCI

0602 ĽUDOVÉ PIESNE

0603 HUDOBNÉ NÁSTROJE A ĽUDOVÉ HUDBY

060301 ĽUDOVÉ HUDOBNÉ NÁSTROJE

060302 ĽUDOVÉ HUDBY

0604 TANEC

060401 TANEČNÉ OSOBNOSTI

060402 TANEČNÁ KULTÚRA OBCE/MESTA
V MINULOSTI

060403 VÝSKYT ĽUDOVÝCH TANCOV V SÚČASNOSTI

060404 DOKUMENTÁCIA TANCOV

0605 FOLKLÓRNE PODUJATIA, KOLEKTÍVY, PUBLIKOVANÉ ZDROJE

060501 FOLKLÓRNE, VÝTVARNÉ A REMESELNÍCKE
PODUJATIA

060502 FOLKLÓRNE KOLEKTÍVY

060503 TRADIČNÁ ĽUDOVÁ KULTÚRA
VO VEREJNÝCH MÉDIÁCH

Navrhovaný číselník je vhodné zachovať v každom archíve kvôli kompatibilite. Údaje takto označované sa dajú ľahšie zaradiť do centrálnej databázy.

CENTRÁLNA DATABÁZA

Pre účinné využitie tradičnej ľudovej kultúry na zachovanie kultúrnej identity treba jej dokumentované podoby využívať na informovanie verejnosti tak, aby sa uplatnili formy čo najprístupnejšie súčasnému spôsobu života. Je dôležité, aby výstupy mali takú popularizačnú formu, ktorá osloví cieľové skupiny, pre ktoré sú určené, a aby sa v čo najväčšej možnej miere dala dosiahnuť zhoda medzi spôsobmi archivácie a prezentácie. Z týchto dôvodov je zámerom projektu čo najviac informácií spracovať a uchovať v digitálnej podobe.

Údaje o tradičnej ľudovej kultúre, uložené v jednotlivých dátových skladoch, majú byť prepojené informačným systémom, ktorý zaručí nielen ich dôslednú evidenciu, ale prostredníctvom centrálného informačného uzla vytvorí aj elektronickú cestu k verejnosti – ku všetkým jej vekovým i odborným kategóriám. Centrálny informačný uzol musí vo vstupnej časti vychádzať v ústrety jednotlivým lokálnym, regionálnym, súkromným a iným archívom. Vo výstupnej časti musí byť napojiteľný na informačné systémy národných kultúrnych inštitúcií.

Vstupnou bránou do celého informačného systému je webové sídlo www.ludovakultura.sk, ktoré sprostredkováva tieto informácie:

- *adresár*
prostredníctvom interaktívneho formulára môže každý záujemca vložiť informácie o svojom kolektíve, prípadne o ľudovomeleckých výrobkoch, ktoré vyrába
- *termínovník podujatí*
prostredníctvom interaktívneho formulára môže každý záujemca vložiť informácie o svojom podujatí so základnými údajmi a kontaktmi na získanie podrobnejších informácií
- *literatúra*
odporúčaná dostupná literatúra z oblasti tradičnej ľudovej kultúry
- *zdroje informácií*
legislatívne a odporúčacie dokumenty Slovenskej republiky a UNESCO pre oblasť tradičnej ľudovej kultúry
- *encyklopédia tradičnej ľudovej kultúry*

- *centrálna databáza informácií o tradičnej ľudovej kultúre*
vstup na centrálny server
- *inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry*
informácie a metodické pokyny k inventarizácii
- *reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska*
základné údaje a prihlasovací formulár
- *odkazy na lokálne, regionálne a súkromné archívy,*
ktoré o to prejavia záujem
- *iné aktuálne informácie*

Centrálnu databázu tvorí dostatočne veľký a zabezpečený server, schopný priniesť prakticky neobmedzené množstvo informácií. Ten je k dispozícii všetkým správcam archívov, ktorí majú záujem vložiť naň informácie z vlastného archívu. Server plní dve funkcie: je bezpečným archívom a zároveň prezentačným priestorom. O tom, ktoré informácie budú uložené v archíve a ktoré sa majú zverejniť, rozhoduje každý správca archívu na základe pridelených editor-ských oprávnení. Oprávnenia prideliuje Koordinačné centrum na základe absolvovania školenia a vzájomnej zmluvy o využívaní centrálnej databázy na archívne a prezentačné účely.

NAVRHOVANÝ POSTUP NA ZAPOJENIE SA DO PROJEKTU

Záujemca o zapojenie sa do projektu (predstaviteľ lokálneho archívu, majiteľ regionálneho, súkromného alebo iného archívu) môže požiadať Koordinačné centrum o vstupné školenie. Koordinačné centrum sústreďí žiadosti a spravidla v polročných intervaloch uskutoční školenie pre záujemcov (interval školenia sa môže prispôbiť záujmu). Školenie sa bude orientovať na túto problematiku:

- oboznámenie sa s projektom starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru
- oboznámenie sa s projektom identifikácie a inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry
- predmetová klasifikácia tradičnej ľudovej kultúry
- spôsoby výskumu a zachytenia získaných informácií
- typy skúmaných a archivovaných objektov (technické parametre, evidovanie údajov)
- spracovanie a popisovanie údajov
- odporúčané hardvérové a softvérové vybavenie
- používanie centrálnej databázy (inštruktáž zameraná na vkladanie a popisovanie údajov)
- problematika zverejňovania údajov a s tým súvisiaca problematika autorských práv
- pridelovanie editorských oprávnení na vkladanie informácií do centrálnej databázy na účely archívu a prezentácie

Školenie je podmienkou iba na získanie editorského oprávnenia na ukladanie a prezentovanie vlastných informácií prostredníctvom centrálnej databázy.

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

01 LOKALITA

0101 Základné údaje

0102 Historické symboly obce/mesta

0103 Poloha

0104 Obyvateľstvo v minulosti

0105 Obyvateľstvo v súčasnosti

0106 Ekonomické aktivity obyvateľov

0107 Využitie bytového fondu

02 KULTÚRNA KRAJINA A SÍDLO

0201 Lokálne a regionálne povedomie

0202 Dominanty

0203 Chotár

0204 Sídlo

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Autori jednotlivých častí:
Anna Kršáková, Ladislav Mlynka
Hana Hlôšková

Koordinačné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Bratislava 2010

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SLUK-u

Vydané v rámci realizácie Konceptie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Autori jednotlivých častí:

Ing. arch. Anna Kršáková
doc. PhDr. Ladislav Mlynka, CSc.
PhDr. Hana Hlôšková, CSc.

Oponenti:

Ing. arch. Anna Kršáková
doc. PhDr. Ladislav Mlynka, CSc.

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010
ISBN 978-80-970602-1-3

01 LOKALITA

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

*** * ***

Základné údaje o lokalite slúžia na poskytnutie všeobecných informácií, ktoré pomôžu pochopiť viaceré javy tradičnej a súčasnej ľudovej kultúry a spôsob života obyvateľov. Takéto údaje sú k dispozícii v rôznych prameňoch, bude dobré, keď ich sústredíme na jedno miesto. Je dôležité vychádzať z oficiálnych údajov, napr. Štatistického úradu SR (publikácie a výsledky z oficiálnych sčítaní obyvateľstva, domov a bytov), alebo z evidencie mestského/obecného úradu.

0101 Základné údaje

010101 Súčasný názov obce/mesta

010102 Poštové smerovacie číslo

010103 Okres

010104 Kraj

0102 Historické symboly obce/mesta

010201 Historické názvy obce/mesta

Zapíšte podľa možnosti aj roky, v ktorých sa jednotlivé názvy používali.

010202 Erb

Dokumentujte fotografiou.
Zaznamenajte históriu erbu.

010203 Zapíšte, ako sa vysvetľuje obsah erbu.

Ak je vysvetlení viacero, zapíšte všetky.

010204 Pečať

Dokumentujte fotografiou.
Zaznamenajte históriu pečate.

010205 Zástava

Dokumentujte fotografiou.
Zaznamenajte históriu zástavy.

010206 Zapíšte, ako sa vysvetľuje symbolika zástavy.

Ak je vysvetlení viacero, zapíšte všetky.

010207 Povest' o vzniku obce/mesta

Zaznamenajte povesti, legendy,
ľudové rozprávania.

0103 Poloha

010301 Nadmorská výška obce/mesta.

010302 Veľkosť katastra v ha.

010303 Najvyššia a najnižšia nadmorská výška v katastri.

0104 Obyvateľstvo v minulosti

010401 Zapíšte vývin počtu obyvateľov podľa historických údajov a podľa sčítaní obyvateľov v 19. a 20. storočí.

0105 Obyvateľstvo v súčasnosti

010501 Počet obyvateľov v súčasnosti
Zapíšte počet trvalo bývajúcich obyvateľov (k 31. 12. predchádzajúceho roku).

010502 Počet mužov spolu, z toho počet mužov v produktívnom veku (15 - 59 rokov).

010503 Počet žien spolu, z toho počet žien v produktívnom veku (15 - 54 rokov).

010504 Počet osôb do 14 rokov.

010505 Počet občanov v poproduktívnom veku, počet dôchodcov starobných/invalidných).

010506 Obyvateľstvo podľa národnosti

Zapíšte počty obyvateľov podľa národnosti (aj v percentuálnom vyjadrení).

010507 Obyvateľstvo podľa náboženstva
Zapíšte počty obyvateľov podľa nábožen-
ského vyznania (aj v percentuálnom vyjadrení).

010508 Pristáhované obyvateľstvo
Počet pristáhaných rodín do obce
(ak nevediete presný počet, napíšte „odhadom“).

0106 Ekonomické aktivity obyvateľov

**010601 Počet zamestnancov v štátnom,
družstevnom a súkromnom
sektore.**

**010602 Počet členov produkčných
družstiev (s členským pomerom
k výrobnému poľnohospodárskemu
a inému družstvu,
nie zamestnanci týchto družstiev).**

**010603 Počet podnikateľov
(bez zamestnancov).**

**010604 Počet podnikateľov v turizme
a agroturizme.**

**010605 Počet obyvateľov pracujúcich
v turizme a agroturizme.**

**010606 Počet vypomáhajúcich členov
domácnosti v rodinnom podniku.**

010607 Počet samostatne činných osôb.

**010608 Počet nezamestnaných
(aj v percentuálnom vyjadrení).**

0107 Využitie bytového fondu

**010701 Počet trvalo obývaných domov
a bytov, z toho počet samostatných
rodinných domov, počet činžiakových domov
a počet bytov v činžiakoch.**

**010702 Počet prechodne, príležitostne,
rekreačne obývaných rodinných
domov (napr. chalupármí).**

**010703 Počet neobývaných rodinných
domov.**

02 KULTÚRNA KRAJINA A SÍDLO

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

Vedomosti o hodnotách kultúry krajiny a sídla pomáhajú formovať vzťah obyvateľov k dlhodobým aktivitám predkov a ich pôsobeniu v krajine. Dozvedáme sa o historickom a regionálnom povedomí, vnímaní prírodných a historických dominánt a pamiatok, o využívaní prírodného bohatstva, o členení a využívaní chotára, o zachovávaní tradičných prechodných a trvalých stavieb v chotári, o rešpektovaní historického typu sídla, jeho tradičného centra a dominánt, charakteristických znakov „návsia“, námestia a ulíc, o postoji k verejným a sakrálnym stavbám a menším objektom a pod. Zdedené hodnoty krajiny a sídla predstavíme vybranými kultúrnymi znakmi.

0201 Sídlo

Sídlo je trvalo alebo prechodne obývaná skupina sídelných jednotiek (usadlostí, obytných domov, hospodárskych a výrobných objektov), ktorá je priestorovo samostatná a teritoriálne ucelená. Podľa právneho postavenia rozlišujeme obec a mesto (udelené mestské práva), podľa pracovného zamerania vidiecke a mestské sídlo. Veľké vidiecke sídla môžu mať polomestský charakter a malé mestá vidiecky (vidiecke mestečko). Jedno sídlo sa môže skladať aj z viacerých menších sídiel. Vývoj osídlenia smeruje od samostatných sídiel k čoraz užšie prepojeným sídelným sústavám, ktoré tvoria zoskupenia obcí, miest a obcí a pod.,

prepojené mnohými vzťahmi. Vidiecke sídla sa podľa počtu sídelných jednotiek (usadlostí) rozdeľujú na samoty, viesky, malé a veľké vidiecke sídla. Podľa spôsobu osídlenia katastrálneho územia rozoznávame kompaktné (sústredené) a roztratené (chotárne) sídla.

020101 Charakter sídla

Charakterizujte sídlo podľa vyššie uvedených kritérií.

020102 Sídelná forma

Sídelná forma vypovedá o histórii obce/mesta, vývine a súčasnom vzhľade najmä centrálnej časti sídla. Pri určení sídelnej formy má najväčší význam tzv. koncentračná os, okolo ktorej sa stavby sústreďujú:

- *Domy pozdĺž koncentračnej línie cesty sa nazývajú radové alebo prícestné. Radové dediny majú domy vedľa seba po oboch stranách cesty (zriedkavo po jednej strane). Rozoznávame dva základné typy: radové dediny pri hradskej, t. j. pri ceste, ktorá má diaľkový charakter, a ulicovky, ktoré sú pri ceste lokálneho významu. Rozmiestnenie domov pri ceste tvorí historickú formu osídlenia, z ktorej ďalším rastom vznikli zložitejšie pôdorysné typy, skladajúce sa z niekoľkých cestných celkov.*
- *Potočné radové dediny sú lokality, cez ktoré preteká potok, ktorý predurčuje rozloženie domov. Pri sútoku dvoch potokov nadobudol pôdorys tvar vidlice.*
- *Centrálne alebo návesné sídla: domy sú zoskupené okolo námestia alebo návšia. Rozlišujeme vretenovitú formu, pri ktorej má návšie/námestie tvar šošovky, ďalej okrúhlicovú formu, keď má návšie/námestie tvar kruhový alebo elipsový, a sídla so štvoruholníkovým návším (bývalé mestečká), resp. námestím.*
- *Retazové kolonizačné dediny vznikli na okraji kotlín a v pohoriach. Tvorili ich spravidla dva rady domov, ktorých vzdialenosť určovala šírka pásu pridelenej záhumenicovej oráčiny (lány, rale, zárubky).*
- *Volné retazové kolonizačné dediny: domy nie sú od seba pravidelne vzdialené, ale vytvárajú menšie skupinky, zhľuky domov.*
- *Parcelačné dediny vznikli na pôde bývalých veľkostatkov, ktorá bola rozdelená kolonistom. Táto sídelná forma má pravidelný tvar.*
- *Hromadné dediny vznikli bez vplyvu koncentračnej sily na zoskupenie domov. Predstavujú sídelnú formu prírodného charakteru s nepravidelným pôdorysom.*

Charakterizujte formu sídla podľa uvedených kritérií. Priložte fotodokumentáciu (z nahlľadu).

020103 Centrum sídla

Zástavbu obvykle tvoria administratívne a spoločenské stavby (obecný úrad, kultúrny dom, škola, krčma, spolkový dom, požiarna zbrojnica), sakrálne objekty a pamätníky (kostol, fara, kaplnka, kríž, sochy, zvonica, pamätník), výrobné objekty (vyhňa, pálenica, mlyn, majer, JRD), dopravné a iné verejné stavby (zastávka, stanica, obchod, tržnica, studňa), iné objekty (kúria, kaštieľ).

Zaznamenajte pôvodné funkcie objektov a ich súčasné využitie. Priložte fotodokumentáciu.

020104 Historické časti sídla a ich identita

Sídlo sa obvykle člení teritoriálne a sociálne. Hranice tvoria prírodné útvary ako potok, skala, strom a pod., kultúrne objekty ako cesta, kríž, budova a pod. Zachovávajú sa aj typické priezviská a prezývky obyvateľov v jednotlivých častiach obce. V povedomí sa uchovávajú názory (stereotypy), že medzi obyvateľmi sídelných častí sú isté rozdiely (sociálne, kultúrne a pod.). Existujú príklady spolupráce (výstavba spoločného kostola, školy, zvonice, údržba cesty a pod.), ale aj vzťahy rivality a súperenia (dve školy, cintoríny, krčmy a iné spoločenské stavby, vzájomné futbalové zápasy a pod.).

02010401 Zaznamenajte tradičné členenie sídla na jednotlivé časti, ich názvy a pôvod pomenovania.

02010402 Zaznamenajte typické priezviská a prezývky (v sídle alebo v jeho častiach).

0202 Dominanty

Vidiecke a mestské sídla majú svoje charakteristické dominanty. Prírodné dominanty a zvláštne prírodné útvary bývajú v blízkom i širšom okolí, ale môžu byť aj v sídle (kopec, skala, strom, rieka, jazero, rybník, močiar, prepadlisko, park a pod.). Kultúrne dominanty sú obvykle historické objekty a pamiatky v sídle a okolí

(pamätané miesta, hrady a hradiská, kaštiele, kúrie, kostoly, kaplnky, sochy, božie muky, kríže, hroby, významné historické budovy, technické stavby, panské majere, zrúcaniny atď.). Majú svoje miestne názvy, viažu sa k nim povesti, príbehy, udalosti. Takýchto dominant, významných alebo zaujímavých miest a objektov môže byť viacero a v úplnosti ich postupne zaznamenáme.

020201 Prírodná dominanta

Zaznamenajte najvýznamnejšiu, charakteristickú prírodnú dominantu, ktorá je zakorenená vo vedomí obyvateľov ako symbol obce/mesta. Uvedte jej názov, opis zvláštností, doložte fotografiou. Zapište legendu, povesť, príbeh, udalosť a pod. s ňou spojenú.

020202 Ďalšie prírodné dominanty

Zaznamenajte ostatné prírodné dominanty, zaujímavosti, útvary názvom, opisom, zvláštnosťami, fotografiou. Zapište legendy, povesti, príbehy, udalosti s nimi spojené.

020203 Kultúrna dominanta

Zaznamenajte najvýznamnejšiu kultúrnu dominantu, ktorá je spojená s identitou obyvateľov ako najvýraznejší symbol obce/mesta. Uvedte jej názov, opis, doložte fotografiou. Zapište legendy, povesti, príbehy, udalosti s ňou spojené.

020204 Ďalšie kultúrne objekty

Zaznamenajte ostatné kultúrne dominanty, pamiatkové a sakrálne objekty v sídle a okolí (kríže, kalvárie, božie muky, zvonice, sochy, pamätníky, kláštor). Uvedte ich názvy, opisy zvláštností, doložte fotografie. Zapište legendy, povesti, príbehy, udalosti s nimi spojené.

0203 Chotár

Pozemky predstavujú súčasť katastrálneho územia sídla (extravilán) mimo jeho sídelného jadra (intravilán). Tvorili prírodné bohatstvo a hospodárske zázemie obce. V chotári obce sa vyskytujú historické krajinné štruktúry, ktoré vznikli zámernou činnosťou človeka v priebehu jeho histórie (terasy polí, medze, banské haldy, lomy a pod.), technické stavby, ale aj prechodné či trvalé chotárne sídla, hospodárske, sakrálne objekty a pod.

020301 Členenie chotára

Zaznamenajte názvy jednotlivých častí chotára a ich hospodársky charakter v minulosti a súčasnosti (polia, lúky, pastviny, sady, vinohrady, lesy a pod.). Zaznamenajte názvy a spôsoby hospodárskeho využitia aj tých častí chotára, ktoré po kolektivizácii poľnohospodárstva (sceľovaní pozemkov) zanikli.

02030101 Doložte mapu chotára s pôvodnými miestnymi názvami.

02030102 Doložte fotografie častí chotára s miestnymi názvami.

020302 Historické krajinné štruktúry

V chotári nachádzame stopy pôsobenia človeka v krajine, vytvorené činnosťou:

- hospodárskou (napr. baníctvo: banské haldy, opustené šachty, prievaly; lesníctvo: obory, štepnice, posedy; lomy, štrkové jamy, hliniská atď.)

- poľnohospodárstvom (trojpolné hospodárstvo, terasovité políčka, medze, zvyšky sadov, prícestné ovocné aleje, opustené vínne pivnice atď.)

- vodným hospodárstvom (rybníky, jazerá, vodné nádrže, kanály, mlynské náhony, mosty, lávky, kompy, studničky, pramene atď.)

- kultúrnou činnosťou (vetrolamy, aleje, parky, cesty; rozhľadne, triangulačné body atď.)

Dokumentujte popisom a fotografiami.

020303 Chotárne sídla

V chotári sa nachádzajú sídla rôzneho pôvodu a využitia (osady, viesky, samoty). Ich vznik bol spojený

s poľnohospodárstvom a pastierstvom (pôvodné maštale, senníky, salaše), s lesníctvom a poľovníctvom (horárne, chatky), vodným hospodárstvom (strážne domky), výrobou (hámre a hutý, mlyny, píly, záboje-lisovne). Boli to sídla trvalé alebo sezónne. Ich využitie v súčasnosti je rôzne, obývané sú domácim obyvateľstvom, chalupármi, turistami a pod. (trvalo, prechodne), bývajú prestavované na iné účely, ale aj opustené a zanedbané. Všimame si aj mieru zachovania urbanistických celkov alebo solitérov.

Zaznamenajte všeobecné názvy chotárnych sídiel (lazy, kopanice, cholvarky, štále...), názvy jednotlivých osád a samôt, ich pôvod a súčasné využitie. Zdokumentujte ich fotograficky.

0204 Lokálne a regionálne povedomie

020401 Pôvod obyvateľov

Vedomosti o pôvode obyvateľov sa obvykle opierajú o etnickú a jazykovú príslušnosť predkov (Slováci, Nemci, Maďari, Chorváti, Česi, Rómovia, Polovci, Sikuli, Gorali a pod.), náboženskú príslušnosť (katolíci, evanjelici, židia, kalvíni, husiti, habáni a pod.), výkon osobitného zamestnania, výroby, remesla (vojaci, pastieri, uhliari, sklári, baníci, hutníci a pod.), zvláštne spoločenské postavenie (zemia, mešťania, utečenci, zbojníci a pod.), ale aj o historické udalosti (valaská kolonizácia, vojnové udalosti, presídlenie obyvateľov a pod.).

02040101 Uchovávajú sa medzi občanmi vedomosti o pôvode obyvateľov obce? Zapište aké.

02040102 Ak v obci žili príslušníci iného náboženstva alebo národnosti a dnes už nežijú, zachovali sa po nich nejaké pamiatky (napr. cintorín, budova alebo iný symbolický objekt)?

020402 Regionálna príslušnosť

Obyvatelia sídla sa zvyčajne považujú za príslušníkov širšieho územného a spoločenského celku, s ktorým majú spoločnú identitu. Obvyklá je skupinová príslušnosť k bývalým župám (Liptov, Hont a pod.), spontánne utvoreným regiónom (napr. Kysuce, Záhorie) a tiež malým mikroregiónom niekoľkých sídiel v neďa-

lekom okolí, ktorých centrom býva väčšia obec či mestečko. Obyvatelia tak môžu pociťovať príslušnosť k viacerým užším či širším regiónom súčasne, mať viacero regionálnych identít.

02040201 Ku ktorému väčšiemu regiónu sa obyvatelia spoločne hlásia? Prečo? Čo je pre región spoločné, čím sa odlišuje od iných?

02040202 Ku ktorému menšiemu regiónu (mikroregiónu) sa obyvatelia spoločne hlásia a ktoré obce na okolí doň patria? Prečo, v čom je ich podobnosť, aké sú spoločné znaky: geografické, historické, hospodárske, kultúrne, nárečové, mentálne, náboženské, politické, iné? Ktorá obec alebo mestečko predstavuje jeho centrum?

020403 Regionálne vzťahy

Medzi obyvateľmi regiónu prevládajú vzťahy spolupráce alebo konkurencie, rivality. Spolupráca môže byť v oblasti hospodárskej (bývalé panstvo, JRD, podniky atď.), administratívnej (spoločné úrady, fara, matrika a pod.), v oblasti školstva a kultúry (spoločná škola, kino, divadelný alebo folklórny súbor atď.), zdravotníctva, služieb atď. Konkurenčné vzťahy, konflikty a rivalita sa prejavujú napr. v športe, získavaní úradov, kultúre, pri tanečných zábavách atď. Existujú aj prezývky susedných obcí a ich obyvateľov, ktoré majú žartovné či zosmiešňujúce zdôvodnenie. S niektorou obcou sa udržiavajú bližšie vzťahy (napr. rodinné prostredníctvom sobášov, kmotrovstiev a pod.), s inou slabšie alebo žiadne.

02040301 S ktorou obcou/mestom majú obyvatelia blízke vzťahy? Aké?

02040302 Akú prezývku má vaša obec? Vysvetlite pôvod.

02040303 Zaznamenajte prezývky susedných obcí.

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

03 SPOLOČENSKÁ A DUCHOVNÁ KULTÚRA

- 0301 Spoločenstvo obce/mesta**
- 0302 Kalendárne sviatky a obyčaje**
- 0303 Sviatky a obyčaje
životného cyklu**

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Autori jednotlivých častí:
Zita Škovierová
Viera Feglová
Kornélia Jakubíková
Ľubica Herzanová

Koordinačné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Bratislava 2010

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SLUK-u

Vydané v rámci realizácie Konceptie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Autori jednotlivých častí:

PhDr. Zita Škovierová, CSc.

prof. PhDr. Viera Feglová, CSc.

doc. PhDr. Kornélia Jakubíková, CSc.

PhDr. Ľubica Herzanová

Oponenti:

PhDr. Peter Slavkovský, Dr.Sc.

PhDr. Katarína Košťalová, PhD.

prof. PhDr. Rastislava Stoličná, Dr.Sc.

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010
ISBN 978-80-970602-1-3

03 SPOLOČENSKÁ A DUCHOVNÁ KULTÚRA

0301 Spoločenstvo obce/mesta

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

Spoločenstvo obce/mesta predstavuje taký sociálny útvar, ktorý je založený na vzájomnom poznaní a familiárnych vzťahoch medzi ľuďmi. Týka sa to predovšetkým tradičných vidieckych a malomestských spoločenstiev. Charakteristické bolo odovzdávanie kultúrnych vzorov, duchovných hodnôt a pravidiel správania ústnou tradíciou. Zaznamenávame vybrané spôsoby organizácie, spolupráce, členenia a združovania občanov v rámci obce/mesta.

030101 Mládež

03010101 V akom veku môže ísť chlapec prvý raz medzi mládencov (do partie, do krčmy, na zábavu a pod.)? Zvykne vtedy zaplatiť? Ako sa tento zvyk volá?

03010102 Aké sú aktivity mládencov (športové kluby, záujmové krúžky, kultúrne aktivity a pod.)?

03010103 S kým ide dievča prvý raz na zábavu? Je s tým spojený nejaký zvyk?

03010104 Aké sú aktivity dievčat (športové kluby, záujmové krúžky, kultúrne aktivity a pod.)?

03010105 Aké sú aktivity mládeže (chlapci spolu s dievčatami, napr. v tanečnej skupine, divadelnom súbore, folklórnej skupine a pod.)?

030102 Občania stredného veku

03010201 Stretávajú sa muži v tzv. mužských partiách?

V ktorý deň sa stretávajú a s akým cieľom?

03010202 Aké sú aktivity mužských skupín (športové a záujmové kluby, kultúrne aktivity a pod.)?

03010203 Stretávajú sa ženy v kamarátskych skupinách?

V ktorý deň sa stretávajú a s akým cieľom??

03010204 Aké sú aktivity žien (športové kluby, záujmové krúžky, kultúrne aktivity a pod.)?

03010205 Vyskytujú sa akcie, na ktorých sa stretne viacero mužov a žien, manželských párov a spoločne sa zabávajú (pri grilovaní, gulášové partie, posedenia v pivnici a pod.)?

03010206 Aké sú spoločné aktivity mužov a žien strednej generácie vo voľnom čase (napr. v tanečnej skupine, divadelnom súbore, folklórnej skupine, v občianskych združeniach, nadáciách, kluboch a pod.)?

030103 Občania staršieho veku

03010301 Bývajú starí rodičia spolu s rodinou syna alebo dcéry v jednom dome? Uvedte, či bývanie dvoch rodín (rodičov a detí) v jednom dome je ojedinelé, rozšírené, alebo či ide o častý jav a pod.

03010302 Ako trávia starší občania spoločne voľný čas? Kde sa stretávajú (napr. pri nedeľných posedeniach na lavičke, v kostole, v krčme, pri kartových partiách, „na kávičke“, na prechádzke, v parku, vo vinohrade a pod.)?

03010303 Sú medzi vami občania na dôchodku, ktorí sa venujú športovým aktivitám (chodia na výlety, relaxačne športujú a pod.)?

03010304 Je v obci klub dôchodcov? Koľko percent dôchodcov je v klube (približne)? Aké sú aktivity klubu? Ako je klub hodnotený v obci/meste?

03010305 Uchoval sa u vás zvyk vykať alebo onikať rodičom?

030104 Príbuzenstvo

Príbuzenstvo môže byť pokrvné (vzťah je odvodený od spoločného predka, napr. otcov brat – strýko), nadobudnuté manželským zväzkom (prostredníctvom manžela alebo manželky, napr. manželov brat – švagor, dever), nadobudnuté prostredníctvom krstu a birmovky (napr. krstná matka – kmotra) a dnes už zriedkavé formy umelého príbuzenstva (napr. mliečny brat, poháriková krstná alebo kmotra a pod.). Vypracujte schému príbuzenských vzťahov podľa toho, kto všetko sa vo vašej obci/meste považuje za príbuzného, a pridajte tomuto vzťahu miestny názov (napr. manželova sestra – zolvica).

03010401 Zostavte kompletnú schému príbuzenstva v miestnom nárečí. Uvedte najprv pomenovanie príbuzného podľa miestnej zvyklosti a vysvetlenie vzťahu (napr. starká – otcova mama).

03010402 Ako sa oslovujú príbuzní? Kto komu tyká a vykáká? Ako sa zdravia? Zaznamenajte miestne zvyklosti a do akej miery sa v súčasnosti uchovávajú.

03010403 Ako sa oslovujú staršie osoby?
Ako sa zdravia?

03010404 Uvedte škálu pozdravov v miestnom nárečí (pri návšteve, na ulici, v obchode, pri stretnutí s cudzím človekom a pod.).

030105 Susedia

03010501 Navštevujú sa susedia pri osobitných príležitostiach (narodeniny, meniny, narodenie, svadba, výročia, pohreb, Vianoce, Nový rok, Veľká noc a pod.)? Pri ktorých sa patrí prísť bez pozvania? Na ktoré sa patrí susedov pozvať?

03010502 Navštevujú sa susedia „na kus reči“ (v nedeľu, vo všedný deň)?

03010503 Pomáhajú si susedia pri niektorých prácach? Opíšte pri ktorých a ako.

030106 Členenie spoločenstva

03010601 Uvedte, ako sa uchoval tradičný spôsob rozmiestnenia ľudí v kostole. Kde sedia staršie a mladšie ženy, muži, deti, mládež? Majú tam niektoré rodiny „svoje“ miesta? Opíšte všetky podrobnosti.

03010602 Sú rozdiely v náboženskej príslušnosti obyvateľov? Čím sa odlišujú (návšteva kostola, odievanie, pozdravy, obyčaje, sviatky a pod.)?

03010603 Aké sú tradičné spôsoby oslovenia, pomenovania a pozdravenia osôb mimo príbuzenstva (starších, mladších, tykanie, vyknanie, onikanie, podávanie rúk a pod.).

030107 Významné podujatia, oslavy a sviatky obce

Uvedte tie, ktorým obec/mesto prikladá osobitný význam. K takým obvykle patria výročia vzniku obce, významných podnikov, organizácií, spolkov, každoročné jarmoky, prehliadky, výstavy, festivaly, stretnutia rodákov, spomienky na slávne osobnosti a pod. Ku každému použite samostatný formulár dotazníka.

03010701 Názov oslavy/sviatku.

03010702 Miesto a termín konania.

03010703 Stručná charakteristika.

03010704 Fotografická dokumentácia.

030108 Náboženský život

03010801 Náboženské spolky. Zaznamenajte názvy spolkov, ktoré u vás pôsobia.

03010802 Existuje pri farnosti spevácky zbor? Uvedte repertoár a príležitosti vystúpenia.

03010803 Existuje pri farnosti divadelný súbor? Uvedte repertoár a príležitosti vystúpenia.

- 03010804** Náboženské sviatky a oslavy. Zaznamenajte názvy a dokumentujte fotograficky.
- 03010805** Sprievody a procesie obcou s účasťou alebo bez účasti kňazov. Zaznamenajte príležitosti, pri ktorých sa konajú, zaznačte ich priebeh, obradné predmety v sprievode, usporiadanie sprievodu a pod. dokumentujte fotograficky.
- 03010806** Miestni svätci a patróni. Zaznamenajte ich mená, symboly (sochy, obrazy a pod.) a sviatky s nimi spojené.
- 03010807** Pútnické miesta.
Zaznamenajte púte jednotlivcov, kolektívne púte, púte s nepretržitou tradíciou, nové pútnické miesta. Kam chodia veriaci z vašej obce na púť? Chodia hromadne? Ako sú označení? Je zvykom chodiť v krojoch?
- 03010808** Domáce kultové miesta (obrazy, plastiky svätcov, kropeničky, škapuliare, modlitebné knižky, krucifixy, pútnické suveníry, betlehemy). Zapište, kde si zvyknú ľudia takéto miesto v domácnosti urobiť, predmety, ktoré tam umiestnia, a dokumentujte fotograficky.
- 03010809** Kultové miesta a sakrálne objekty v obci nespravované cirkvou (kríže, obrazy, plastiky, božie muky, miesta „božej ochrany“, kde sú sv. obrázky a pod.).
- 03010810** Existujú vo vašom chotári miesta, s ktorými sa spájajú zázračné udalosti? Zdokumentujte ich a zapište príbehy s nimi späté.

0302 Kalendárne sviatky a obyčaje

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

Patria sem sviatky, zvyky, obradové a magické úkony, ktoré sa vykonávajú v určité dni kalendára a každoročne sa v duchu tradície opakujú. Dotazník je zostavený podľa kalendára, ku ktorému sa viažu sviatky a obrady najväčšej skupiny kresťanského obyvateľstva Slovenska. V časti 15. 12. zaznamenajte sviatky a obyčaje, ktoré sú charakteristické pre vašich spoluobčanov inej národnosti alebo vierovyznania. Cieľom dotazníka je zaznamenať súčasný stav, preto k informáciám o staršom zvyku jasne napíšte, či sa dnes vykonáva, alebo nie (uvedte, dokedy bol ten-ktorý zvyk živý). Keďže v každej rodine môžu byť zvyklosti odlišné, snažte sa zistiť, čo je spoločné alebo tradičné pre vašu obec/mesto.

030201 Advent

Advent predstavoval začiatok kresťanského liturgického roka a zároveň prípravné obdobie Vianoc, s ktorým sa spájali zákazy niektorých činností, zábav a sviadieb. V našej tradícii sa uchovali obyčaje sústredené k významným dňom adventného obdobia. Charakteristické pre ne boli ochranné obyčaje, ľúbostné čary, veštenia, chodenie s maskami, vinšovanie a povery.

03020101 Katarína (26. november)

Koná sa u vás katarínska zábava? Kto ju organizuje, kto sa na nej zúčastňuje? Je vnímaná ako posledná zábava pred adventom?

- 03020102** Ondrej (30. november)
Aké zvyky, zákazy, magické praktiky
a pod. sa viazali k tomuto dňu?
- 03020103** Sú vo vašej obci/meste známe úkony,
ktoré mali predpovedať budúceho partne-
ra (varenie halušiek, liatie olova, počítanie kolov)?
Ak áno, opíšte ich. Vykonávajú sa ako zábavný prvok
v adventné dni napr. v školských družinách, interná-
toch, vo folklórnych súboroch a pod.? Kedy a ako?
- 03020104** Povoľuje obec/mesto zábavy (diskotéky)
aj v adventnom období?
- 03020105** Barbora (4. decembra)
Chodili a ešte chodia vo vašej obci/meste
maskované postavy na Barbaru
(opíšte masky, ich názvy a priebeh)?
- 03020106** Mikuláš (6. decembra)
Chodia vo vašej obci/meste maskované
skupiny s Mikulášom? Podľa akého kľúča navštevujú
domácnosti (napr. idú rad za radom, len k príbuzným,
po vzájomnej dohode, náhodne, všade, kde sú deti,
a pod.). Opíšte jednotlivé masky a priebeh obchôdzky.
- 03020107** Chodí Mikuláš aj do materskej alebo
základnej školy? Ak nie, organizujú si tieto
inštitúcie vlastné mikulášske besiedky? Opíšte ich
formu, realizátorov a priebeh.
- 03020108** Kam dávajú rodičia deťom mikulášske
darčeky (do topánok, do okna, inak)?
- 03020109** Konajú sa pri príležitosti dňa sv. Mikuláša
ešte aj iné aktivity (detské karnevaly, posedenia
v zamestnaní a pod.)?
- 03020110** Lucia (13. decembra)
Chodia vo vašej obci maskované Lucie?
Opíšte ich masku a realizátorov (muži, ženy alebo
dievky, oblečenie, rekvizity a priebeh obchôdzky).
- 03020111** Sú známe aj iné zvyky na Luciu (jedenie
cesnaku, zákazy ženských návštev a pod.)?
Vysvetlite ich význam.
- 03020112** Uchovali sa v pamäti úkony, ktoré sa
v minulosti vykonávali na ochranu proti
bosorkám? Opíšte ich.
Má o nich vedomosti aj stredná a mladá generácia?

03020113 Robia sa v adventné dni aj iné obchôdzky (vinšovanie detí, obchôdzky iných ako spomínaných masiek)? Opíšte ich a zaznamenajte texty vinšov.

03020114 Konajú sa v adventnom čase obchôdzky detí organizované farnosťou (ERKO)? Ako sa nazývajú a aký majú priebeh?

03020115 Kedy sa v obci/meste stavia spoločný vianočný strom? Konajú sa pri tejto príležitosti nejaké kultúrne aktivity? Opíšte aké.

03020116 Organizujú sa v adventnom čase charitatívne akcie (podujatia, zbierky a pod.)? Kto je ich organizátor, realizátor, príjemca?

03020117 Ozdobujú sa pri príležitosti adventu vchody domov vencami? Vyskytujú sa aj na domoch staršej generácie?

03020118 Vyzdobuje sa aj interiér adventnými vencami? Je u vás zvykom, že sa domáce adventné vence svätia v kostole?

030202 Vianočné obdobie

Vianoce patria k najdôležitejším rodinným a kresťanským sviatkom roka. V užšom zmysle zahŕňajú trojdňové obdobie pracovného pokoja: Štedrý deň, Narodenie Pána (Božie narodenie) a deň sv. Štefana. V tradičnej kultúre boli na obyčaje bohaté aj dni sv. Jána Evanjelistu 27. 12. (napr. posviacka vína), Deň nevinia-tok 28. 12. (obchôdzky mládeže, šibanie dievčat), Silvester alebo Starý rok 31. 12. (obchôdzky, zábavy), Nový rok 1. 1. (obchôdzky), Traja králi 6. 1. (obchôdzky).

03020201 Je zvykom v rodinách mať len jeden vianočný stromček alebo viac? Kde sa zvykne stromček umiestniť? Opíšte a dokumentujte fotograficky.

03020202 Ako je prestretý štedrovečerný stôl? Čo na ňom nesmie chýbať? Opíšte predmety, ich význam a dokumentujte fotograficky štedrovečerný stôl.

03020203 Zaznamenajte súčasné zloženie štedrovečerných jedál a poradie, v akom sa konzumujú.

03020204 Pripravuje sa niektoré tradičné jedlo, ktoré podľa názoru spoluobčanov nesmie chýbať na stole (ktoré je špecifické pre vašu obec)?

03020205 Zapište poradie jedál a priebeh Štedrého večera, tak ako sú zaužívané vo vašej obci/meste.

03020206 V ktoré dni sa chodí vinšovať? Kto chodí ku komu vinšovať, kto sa nesmie vynechať? Ako vinšujú dospelí a ako deti? Uvedte texty.

03020207 Chodia vo vašej obci/meste obchôdzkari s vianočnou hrou, koledou a pod.? Zaznamenajte, kto sa na obchôdzke zúčastňuje, ako sa nazýva, aké sú mená postáv tradičnej hry, masky, rekvizity, texty a urobte fotografickú a video dokumentáciu.

03020208 Chodia v priebehu vianočného obdobia aj iné skupiny v tradičných maskách (napr. Kurine baby)? Opíšte a dokumentujte obchôdzku (fotograficky a video).

03020209 Koná sa v obci/meste spoločná silvestrovská zábava?

03020210 Aké jedlá sa v rodinách pripravujú na Nový rok?

03020211 Uvedte najfrekventovanejšie novoročné vinše. Označte, ktoré vinše sú tradičné.

03020212 Je vo vašej obci tradícia svätenia domu a vianočného stromčeka v priebehu dní od Nového roka do Troch kráľov? Kto chodí s pánom farárom? Opíšte priebeh a význam odmeny.

03020213 Opíšte ďalšie obyčaje, ktoré sa dnes v obci vykonávajú počas vianočných a novoročných sviatkov (napr. na Štefana, Jána, na Mláďatká). Ak sú u vás známe, ale sa už nevykonávajú, zaznamenajte tradíciu.

03020214 Konajú sa vo vašej obci peňažné zbierky? Kto ich organizuje (napr. farnosť, škola a iní). Opíšte ich priebeh, zaznamenajte koledy, ktoré sa spievajú, a dokumentujte fotograficky.

030203 Fašiangy

Fašiangy sú časovo vymedzené obdobie od Troch kráľov do Popolcovej stredy (do začiatku Veľkého pôstu). Tvorí prechod medzi zimou a jarou a charakteristickými znakmi fašiangového obdobia boli zábavy, obchôdzky s maskami, maškarné bály, ale najmä

*svadby, zabíjačky, prijímanie mládencov do mláde-
neckých spolkov, priadkové zábavy, hry a pod.*

03020301 Organizujú sa vo vašej obci/meste fašiangové zábavy? Kto ich organizuje, kedy (sobota, nedeľa, pondelok, utorok)?

03020302 Robia sa počas fašiangových zábav aj nejaké žartovné hry, napr. podkúvanie žien, hoblôvačka, voľba kráľovnej krásy, resp. iné? Uvedte názov, stručný opis a dokumentujte fotografiou.

03020303 Robia sa sprievody s maskami? Vymenujte masky, aktivity, ktoré v sprievode vykonávajú, trasu, po ktorej idú, atď. Kto sa na nich zúčastňuje (folklórna skupina, mládež, ženáči a pod.)? Dokumentujte fotografiou.

03020304 Zúčastňujú sa na nich aj dievčatá preoblečené za masky? Uvedte názvy ich obvyklých masiek a čo robia? Dokumentujte fotografiou.

03020305 Existujú masky, ktoré v sprievode nesmú chýbať? Napr. chlap preoblečený za ženu, cigánka s deckom, položená-polomuž, farár, žid, príslušníci remesiel a pod.? Uvedte názov a dokumentujte fotografiou.

03020306 Ktorá maska je považovaná za symbol fašiangov? Uvedte jej miestny názov, význam v sprievode a dokumentujte fotografiou.

03020307 Vyskytujú sa v sprievode, resp. na maškarnom bále aj nové masky z politického, športového a filmového sveta?

03020308 Bývajú v sprievode aj zvieracie masky? Uvedte názov, jej význam v sprievode a dokumentujte fotografiou.

03020309 Chodí so sprievodom aj muzika? Uvedte zloženie hudobných nástrojov a zoznam piesní, ktoré počas sprievodu obvykle hrá.

03020310 Spájajú sa s fašiangovníkmi nejaké špeciálne tance? Uvedte názov tanca a nápev piesne, na ktorú sa tancuje.

03020311 Aké rekvizity sa v sprievode používajú (ražeň, šabľa, prút, klátik)? Uvedte názov a dokumentujte fotografiou.

030203012 Ak chodia fašiangovníci po domoch, čím ich domáci obdarúvajú? Ak dostávajú naturálie, čo s nimi urobia? A kde?

030203013 Pochováva sa na konci fašiangov basa? Opíšte hru. Ak nie, existuje iné ceremoniálne zakončenie fašiangov? Aké?

030203014 Zachováva sa u vás tradícia prípravy fašiangového pečiva (fánky, šišky)? Uvedte miestny názov a dokumentujte.

030204 Vel'konočný pôst

V kresťanskom kalendári zahrňa Velký pôst obdobie od Popolcovej stredy do Velkonočnej nedele. V minulosti bolo zvykom variť pôstne jedlá, ženy sa odievali do polosmútočného kroja, nevykonávali sa žiadne zvyky, ktorých súčasťou bola zábava (spev, tanec, žarty).

03020401 Ako sa volá prvý deň veľkonočného pôstu (Škaredá, Krivá, Popolcová streda...)? Viažu sa k tomuto dňu nejaké obyčaje (obchôdzky k domom slobodných dievčat, vyspevovanie posmešných pesničiek slobodným dievčatám, varenie pôstnych jedál a pod.)?

03020402 Konajú sa v súčasnosti v období Veľkého pôstu svadby alebo zábavy?

03020403 Vykonávajú sa u vás obchôdzky so ženskou/mužskou figurínou Moreny/Dedka? Uvedte lokálny názov figuríny, v ktorý deň sa obchôdzka (sprievod) vykonáva, realizátorov, priebeh obchôdzky, piesne, ktoré sa spievajú, a dokumentujte fotograficky.

03020404 Vykonáva sa u vás obchôdzka s letečkom, májkou (ozdobenou halúzkou, stromčekom)? Uvedte lokálny názov rekvizity, nedele, kedy sa obchôdzka (sprievod) vykonáva, realizátorov, priebeh obchôdzky, piesne, ktoré sa spievajú, a dokumentujte fotograficky.

03020405 Realizujú sa u vás dievčenské tanečné hry (chorovody)? Ak áno, uvedte sviatočnú príležitosť (Veľká noc, Turíce, resp. iný deň), opíšte ich priebeh a uvedte piesne, ktoré sa spievajú.

030205 Veľká noc

Napriek tomu, že veľkonočné sviatky sú najväčšími

cirkevnými sviatkami v roku, zasvätenými vzkrieseniu Ježiša Krista, predsa nedosahujú takú bohatosť obyčajových foriem ako Vianoce. V minulosti sa s nimi spájala rad úkonov, ktoré mali priamy súvis s roľníckou prácou, ďalej príkazy a zákazy limitujúce správanie v obradový čas sviatkov, ako aj cirkevné obrady.

03020501 Je u vás zvykom na Kvetnú nedeľu svätiť v kostole bahniatka? Kde sa v dome ukladajú a na čo sa v súčasnosti používajú?

03020502 Opíšte priebeh veľkonočného týždňa a obyčajov, ktoré sa spájajú s jeho dňami. Napr. v stredu rapkanie rapkáčmi, zaväzovanie zvonov, vo štvrtok varenie zelených jedál, sadenie niektorých plodín, v piatok úkony s vodou, značkovanie zvierat, orezávanie stromov, v sobotu zapalovanie ohňa a spálenie zvyškov obradných predmetov (sviečok, oleja v okolí kostola, resp. pálenie Judáša).

03020503 V ktorý deň sa u vás svätia potraviny v kostole? Ktoré potraviny? Ako sa použijú?

03020504 V ktorý deň sa u vás prvýkrát jedia veľkonočné jedlá (šunka)?

03020505 Pripravuje sa vo vašej lokalite nejaké špeciálne veľkonočné jedlo/koláč? Uvedte jeho názov a spôsob prípravy.

03020506 Opíšte výzdobu interiéru na Veľkú noc (kytica živých kvetov, ozdobená halúzka s kraslicami, stužkami, ikebana)? Vyzdobuje sa v súčasnosti aj brána, resp. dvere do domu/bytu? Dokumentujte fotograficky.

03020507 Ako sa ozdobujú k Veľkej noci hroby? Opíšte a dokumentujte fotograficky.

03020508 Chodí sa u vás na Veľkonočný pondelok polievať alebo šibať? Chodia deti, mláden- ci, dospelí muži? Chodia mláden- ci vo väčšej skupine? Ako vedľa, v ktorých domoch sú vítaní? Čo dostávajú ako výslužku? Dokumentujte fotograficky.

03020509 Chodia dospelí muži len po rodine alebo aj po známych?

03020510 Odplácajú dievčatá chlapcom šibanie/polievanie v utorok? Opíšte ako.

03020511 Organizuje sa veľkonočná zábava alebo iné podobné aktivity? Opíšte.

030206 Máje

03020601 Je u vás zvykom stavať dievčatám máje? Zaznamenajte termín (napr. 1. máj, Turíce), čas stavania (v noci, cez deň), druh stromu, spôsob stavania (zakopaný v jame alebo len opretý, ozdobený/nezdobený), uveďte približne vek chlapcov/mláďencov, resp. vek dievčat, ktorým máj stavajú. Priložte fotodokumentáciu.

03020602 Kto stavia centrálny máj na dominantnom mieste obce? Koná sa pri tejto príležitosti zábava? Kde? Opíšte a priložte fotodokumentáciu.

03020603 Viažu sa s váľaním mája nejaké obyčaje? Opíšte a priložte fotodokumentáciu.

030207 Turíce

03020701 Svätia sa na Turíce zelené halúžky v kostole? Ak áno, kde sa dávajú a prečo? Opíšte a priložte fotodokumentáciu.

03020702 Roznášajú sa turíčne halúžky po domoch?

03020703 Stavali sa a ešte dnes sa stavajú na Turíce dievčatám máje?

030208 Ohne

03020801 Pália sa u vás ohne (na Jána, Juraja, inokedy)? Aké je ich pomenovanie (pálenie Jána, Sobotky, Vajano a pod.)? Ako prebieha celý sviatok? Opíšte a priložte fotodokumentáciu.

03020802 Viaže sa k nim nejaký cyklus piesní? Kto ich spieva, kde sa spieva a zaznamenajte texty a melódie. Priložte fotodokumentáciu.

030209 Hody

03020901 Kedy a prečo sa v zaužívanom termíne u vás konajú hody? Kto sa pozýva na slávnostný rodinný obed? Len rodina alebo aj známi? Zaznačte ich priebeh a zvyčajný program. Priložte fotodokumentáciu.

030210 Jeseň

03021001 Koná sa v jesennom termíne nejaká slávnosť (napr. poďakovania za úrodu)? Ozdobuje sa pri tej príležitosti kostol, sú stánky na námestí, organizuje sa program slávnosti a pod.? Opíšte priebeh a priložte fotodokumentáciu.

03021002 Ozdobujú sa v jeseni záhrady alebo priedomia domov tekvicami? K akému sviatku/zvyku? Tekvice sa vyrezávajú do určitého tvaru? Akého, čo má zobrazovať? Organizuje sa pri tej príležitosti aj spoločenské podujatie? Aké?

03021003 Boli u vás zvyky súvisiace s odchodom na vojenčinu (rozlúčka s rodinou, kamarátmi, spoločný odchod...)? Zaznamenajte.

030211 Dušičky a Všetichsvätých

Sviatky Dušičiek a Všetichsvätých patria medzi spomienkové dni venované zomrelým. V tradičnej kultúre k obyčajovým prejavom patrili návštevy cintorínov a pálenie sviečok na hrobach.

Občania evanjelického vierovyznania na hrobach pôvodne nezapaľovali sviece.

03021101 Ako sa ozdobujú hroby zomrelých? Ozdobujú sa špeciálne k sviatkom zomrelých hroby detí? Opíšte a dokumentujte fotograficky.

03021102 Sú na cintoríne aj hroby evanjelikov? Pália sa na nich sviečky?

03021103 Chodí sa na cintorín viac dní alebo len v jeden deň, ktorý?

03021104 Prichádzajú v tieto dni do obce aj rodáci, žijúci už mimo obce?

03021105 Je v obci/meste zvykom, že sú jednotlivci (blízki alebo vzdialení príbuzní, priatelia a pod.), ktorí sa starajú o hroby napriek tomu, že príbuzní zomrelých už nebývajú v obci?

030212 3.2.12. Iná viera – iný kalendár – iné zvyklosti

Dotazník je zostavený podľa kalendára, ku ktorému sa viažu sviatky a obrady väčšinového katolíckeho

obyvateľstva Slovenska. V tejto časti zaznamenajte podľa predchádzajúcich metodických pokynov kalendárne sviatky a zvyklosti, ktoré vo vašej obci uchovávajú občania iného vierovyznania alebo etnicity. Ku každému zvyku použite samostatný formulár dotazníka.

03021201 Kedy, pri akej príležitosti a z akého dôvodu sa sviatok koná?

03021202 Opíšte priebeh sviatku, jeho hlavné (obradné) momenty a čo pre účastníkov znamenajú, a priložte fotodokumentáciu.

03021203 Aké je zloženie skupiny, ktorá sa na sviatku zúčastňuje?

03021204 Kde sa spoločenské stretnutie koná, kto ho organizuje a aké je pohostenie?

03021205 Aká je spoločenská časť (zábava, spevy, tance a pod.)?

030213 Miestna osobitosť

03021301 Ktoré tradičné zvyky okrem uvedených sa vo vašej obci/meste uchovali? Uvedte, kedy, pri akej príležitosti a z akého dôvodu sa sviatok koná.

03021302 Opíšte priebeh sviatku, jeho hlavné (obradné) momenty a čo pre účastníkov znamenajú, a priložte fotodokumentáciu.

03021303 Opíšte zloženie skupiny, ktorá sa na sviatku zúčastňuje.

03021304 Kde sa spoločenské stretnutie koná, kto ho organizuje a aké je pohostenie?

03021305 Aká je spoločenská časť (zábava, tance a pod.)?

03021306 Vyberte podujatie/udalosť/sviatok/obyčaj, ktorý považujete za charakteristický a jedinečný pre vašu obec/mesto.

0303 Sviatky a obyčaje životného cyklu

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

Sú to sviatky a obyčaje spojené so životom človeka v rodine a spoločensťve. K najznámejším formám ľudovej kultúry patria zvyky pri narodení dieťaťa, krstiny, tradičná svadba a pohreb. Cieľom dotazníka je zaznamenať súčasný stav, preto pri opise staršieho zvyku jasne napíšte, či sa dnes vykonáva, alebo nie, a uveďte, dokedy bol ten-ktorý zvyk živý. Keďže v každej rodine môžu byť zvyklosti odlišné, snažte sa zistiť, čo je spoločné alebo tradičné pre vašu obec/mesto. V časti 16.4. zaznamenajte sviatky a obyčaje, ktoré sú charakteristické pre vašich spoluobčanov inej národnosti alebo vierovyznania.

030301 Narodenie a detstvo

03030101 Komu sa patrí poslať oznam o narodení dieťaťa? Uveďte napr. len najbližšej rodine, celej širokej rodine, priateľom, susedom, spolupracovníkom atď. Uveďte aj približný počet oznámení.

03030102 Čo sa robí hneď pri príchode s dieťaťom z pôrodnice domov? Zvykne sa dieťa privítať, prijať do rodiny a pod? Na ktoré miesto sa zvykne položiť dieťa po prvý raz v dome (a prečo)?

03030103 Čo sa zvykne robiť, aby dieťa dobre rástlo, spalo, hovorilo, chodilo, bolo pekné, múdre, šikovné a pod.?

- 03030104** Dostáva mladá mamička od manžela dar?
Odkedy je tento zvyk zaužívaný?
Čo sa zvykne darovať?
- 03030105** Dodržiava sa šestonedelie? Kto môže
prísť navštíviť ženu v tomto období,
aký je názov návštevy, čo sa zvykne priniesť?
- 03030106** Je zvykom vyberať dieťaťu krstných
rodičov? Ako sa vyberajú kmotrovci
(koho, podľa čoho, počet kmotrov)?
Ako sa zvykne pozvať za kmotrov (kto, kedy, ako)?
Zvykne sa kmotrovstvo vzájomne opätovať?
- 03030107** Aké sú povinnosti kmotry/kmotra pri
narodení dieťaťa, pri krste, krstinách,
iných udalostiach života dieťaťa, ako sú 1. narodeniny,
vstup do školy, svadba, pohreb, iné?
- 03030108** Aké sú povinnosti krstných detí
voči krstným rodičom?
- 03030109** Aké vzťahy udržiavajú kmotrovci navzájom
(oslovovanie, pozývanie, vinšovanie,
návštevy, pomáhanie a pod.)?
- 03030110** Kto sa zúčastňuje na krste? Čo sa zvykne
urobiť alebo povedať pri odchode z domu,
cestou na krst, pri návrate domov?
- 03030111** Kedy sa konajú krstiny (v deň krstu alebo
inokedy)? Kde sa konajú? Koho sa zvykne
pozývať na krstiny? Pozývajú sa na krstiny aj muži
(odkedy)?
- 03030112** Ako prebieha zábava na krstinách? Aké
tradičné piesne a zvyky (pozeranie dieťaťa,
vyberanie peňazí a pod.) sa na krstinách uchovávajú?
- 03030113** Kto a aké dary pre dieťa má priniesť?
Dávajú sa dary ku krstu alebo na krstinách?
- 03030114** Oslavujú sa u vás 1. narodeniny dieťaťa?
Kde sa konajú, kto sú účastníci?
Dávajú sa dary?
- 03030115** Zvykne sa pri vstupe do školy dieťa
obdarovať?

03030116 Oslavuje sa 1. sväté prijímanie? Kto sú účastníci svätého prijímania? Aký odev majú dievčatá a chlapci? Robí sa k tomuto sviatku hostina? Kde sa koná (miesto, priebeh)? Dávajú sa dary (kto, aké)? Uchovávajú sa spomienkové predmety? Dokumentujte 1. sväté prijímanie fotograficky.

03030117 Oslavuje sa birmovka/konfirmácia? Robí sa výber birmovných rodičov? Aký je odev birmovaných/konfirmovaných? Opíšte hostinu (miesto, priebeh), dary (kto, aké). Dokumentujte birmovku/konfirmáciu fotograficky.

030302 Svadba

Súčasnú svadbu sa odlišujú od tradičných svadobných zvyklostí. Vybrali sme niektoré svadobné obrady a zvyky, ktoré sa dnes vyskytujú. Pri ich opise uvádzajte miestny názov (zvyku, tanca), miesto a čas konania, účastníkov (kto je prítomný, kto aktívny vykonávateľ), používané predmety, znaky, symboly, sprievodné texty (vinše, veršovačky), piesne (názvy alebo incipity piesní, prípadne celé texty), stručný opis priebehu a pod.

03030201 Robia sa vo vašej obci/meste pytačky? Opíšte.

03030202 Organizujú sa zásnuby? Opíšte.

03030203 Ako prebieha rozlúčka so slobodou ženícha/nevesty?

03030204 Zvykne sa pripravovať výbava? Prevoz výbavy sprevádzali rôzne tradičné zvyky. Uchovali sa niektoré?

03030205 Komu sa patrí poslať oznam o konaní svadby? Uvedte napr. len najbližšej rodine, celej širokej rodine, priateľom, susedom, spolupracovníkom atď. Uvedte aj obvyklý počet svadobčanov.

03030206 Príchod ženícha do domu nevesty v deň svadby obvykle sprevádzajú niektoré tradičné zvyky (označenie domu, zastavovanie cesty, zatváranie dverí, hádanky, falošné nevesty, preukázanie znaku, platenie za nevestu, pierko, reči, piesne, iné). Aké sa robia vo vašej obci/meste? Priložte fotodokumentáciu.

- 03030207** Robí sa odobierka nevesty od rodičov?
Uvedte názov, miesto, čo sa zvykne urobiť, povedať, zaspievať? Priložte fotodokumentáciu.
- 03030208** Označenie hlavných svadobčanov. Uvedte miestne pomenovanie (ženích, nevesta, starejší, starejšia, družba, družica, zväč, hospodár a pod.) a spôsob označenia (parta, kytica, ručník a pod.). Priložte fotodokumentáciu.
- 03030209** Aký je dnes obvyklý počet svadobných hostí (je nižší či vyšší oproti minulosti)? Aké je označenie svadobných hostí (muži, ženy, deti)?
- 03030210** Idú svadobčania na sobáš v sprievode? Ak áno, opíšte poradie svadobčanov v sprievode, čo nesú ako tradičný znak svadby (stromček, zástava, palica, koláč, iné), spôsob vykonania cesty (pešo, voz, koč, ich výzdoba), správanie sa ľudí v sprievode (hudba, spev, hluk, ponúkanie, obsypávanie), zastavovanie sprievodu (názov, spôsob) a pod. Ak je už zaužívaná preprava autom, ako je vyzdobené? Priložte fotodokumentáciu.
- 03030211** Aké zvyky sa robia pred kostolom alebo obecným/mestským úradom (zapriahanie ženícha, dávanie mu okov a pod.)?
- 03030212** Príchod na miesto svadobnej hostiny sprevádzajú rôzne zvyky (vítanie, črepy, zametanie, prenášanie nevesty na rukách, iné). Opíšte, čo je u vás zaužívané. Priložte fotodokumentáciu.
- 03030213** Ako prebieha svadobná hostina a zábava? Prednášajú sa svadobné reči a vinše? Prednášajú sa veršovačky k svadobným jedlám? Uvedte aké.
- 03030214** Čepčí sa nevesta? Uvedte miestny názov a opíšte priebeh. Priložte fotodokumentáciu.
- 03030215** Organizuje sa „únos nevesty“ (odkedy sa to robí, kto, kde, prečo)?
- 03030216** Spievajú sa tradičné piesne? Uvedte názvy obvyklých svadobných piesní.

- 03030217** Ktoré tance sú na svadbe predpísané?
Např. tanec s nevestou, rodičovský tanec, tanec pre deti, pre nepozvaných a pod. Uvedte názov, kto tancuje, aký druh tanca a na akú pieseň.
- 03030218** Aká hudba hráva na súčasnej svadbe?
Aký je obvyklý repertoár (čo sa hrá v kole pre starších, mladých a pod.)?
- 03030219** Robia sa na svadbách zábavné hry?
- 03030220** Je v programe svadby čítanie svadobných pozdravov a želaní? Kto ich číta?
- 03030221** Aké je zakončenie svadby?
- 03030222** Aké ešte iné zvyky sú na súčasných svadbách?
- 03030223** Ktorý svadobný zvyk, pieseň, tanec a pod. považujete za osobitne hodnotný, originálny pre vašu obec/mesto?
- 03030224** Ktoré činnosti spojené so svadbou sa obvykle zverujú profesionálom (objednaný starejší, muzika, diskdžokej, fotograf, kameraman, úprava nevesty, miesta hostiny, organizácie zábavy, čepčenie nevesty např. folklórnou skupinou, iní)?
- 03030225** Ak sa svadba zaznamenáva na video, ktoré časti svadby musia byť zaznamenané?
- 03030226** Opíšte svadobný obradový odev ženícha. Priložte fotodokumentáciu.
- 03030227** Opíšte svadobný obradový odev nevesty. Priložte fotodokumentáciu.
- 03030228** Opíšte svadobný obradový odev družbov a družíc. Priložte fotodokumentáciu.

030303 Pohreb

- 03030301** Oznamuje sa vo vašej obci/meste úmrtie spoluobčana zvonmi, miestnym rozhlasom, inak, ako?
- 03030302** Komu sa rodine zomrelého patrí poslať oznam o úmrtí? Uvedte např. len najbližšej rodine, celej širokej rodine, priateľom, susedom, spolupracovníkom atď. Uvedte aj približný počet oznámení.

- 03030303** Ako sa zvykne vyjadriť sústrast?
- 03030304** Je u vás Dom smútku?
- 03030305** Robí sa vystavenie a rozlúčka so zomrelým v domácnosti? Kto je povinný sa zúčastniť? Ako to prebieha? Zachovali sa popri spoločných modlitbách aj náreky nad stratou zomrelého (oplakávanie mŕtveho)?
- 03030306** Čo sa dáva zomrelému do truhly (podľa tradície rôzne predmety, rastliny, peniaz atď.)?
- 03030307** Ako dlho sa zachováva smútok? Odlíšite podľa stupňa príbuzenstva (pri úmrtí rodičov, manželského partnera, detí a pod.). Aké sú znaky smútku?
- 03030308** Ako sa vynesie truhla z domu? Aký zvyk sa k tomu viaže?
- 03030309** Čo sa zvykne hádzať do hrobu po vložení truhly?
- 03030310** Aké sú osobitosti pohrebu, keď sa koná v krematóriu?
- 03030311** Koná sa po pohrebe kar? Uvedte miestny názov, miesto konania, účastníkov, ktorí by nemali odmietnuť pozvanie, stručne opíšte obvyklý priebeh (prípitok, správanie sa, spomínanie, peňažné zbierky a pod.).
- 03030312** Čím sa odlišuje pohreb detí? Zapište osobitosti v účastníkoch pohrebu, ich odeve, usporiadaní pohrebného sprievodu, v znakoch, ktorými chcú vyjadriť, že pochovávajú dieťa.
- 03030313** Ako sa odlišuje pohreb slobodnej mládeže od „bežného pohrebu“? Zapište osobitosti v účastníkoch pohrebu, ich odeve, usporiadaní pohrebného sprievodu, v znakoch, ktorými chcú vyjadriť, že pochovávajú človeka, ktorý zomrel za slobodna (v označení truhly, hrobu a pod.).
- 03030314** Aké sú osobitosti pohrebu príslušníkov niektorých povolání (hasič, baník...)?
- 03030315** Ako dlho sa drží smútok (muži – ženy)? Uvedte miestny názov a ako sa prejavoval (odev, znaky, zákazy).

03030316 Úprava hrobu. Opíšte náhrobník
(materiál, výzdoba, nápisy, obrázky)
a pokrytie hrobu (zem, rastliny, kameň, iné).
Dokumentujte typické príklady fotograficky.

03030317 Kedy, ako často sa konajú návštevy hrobov?
Čo sa na hroby nosí a ako sa patrí správať?

03030318 Využívajú sa u vás pohrebné služby?
Odkedy sa využívajú a čo sa tým zmenilo
oproti tradičnému priebehu pohrebu?

03030319 Keď sa robí foto alebo video dokumentácia,
ktoré časti pohrebu nesmú chýbať?

03030320 Aké sú spomienky na mŕtvych? Pripomína
sa napr. na výročie smrti (názov, priebeh),
na sviatky (Vianoce, Veľká noc, iné), na osobné sviatky
(narodenie, meniny, iné), inak?

030304 Iná viera – iné zvyky

Dotazník je zostavený podľa zvyklostí väčšinového katolíckeho obyvateľstva Slovenska. V tejto časti zaznamenajte podľa predchádzajúcich metodických pokynov tie osobitosti vašich spoluobčanov iného vierovyznania alebo etnicity, ktoré sa nedali zapísať v predchádzajúcich častiach. Ak je takýchto osobitostí viacero, ku každej použite samostatný formulár tejto časti dotazníka. Pri opise uvádzajte miestny názov (zvyku, tanca a pod.), miesto a čas konania, účastníkov (kto je prítomný, kto aktívny vykonávateľ), používané predmety, znaky alebo symboly, sprievodné texty (vinše, veršovačky), piesne (názvy alebo incipity piesní, prípadne celé texty), stručný opis priebehu a pod.

03030401 Miestny názov zvyku, pomenovanie príslušnej skupiny obyvateľov, ktorá zvyk uchováva, a zaradenie zvyku do životného cyklu človeka (zvyk/rituál pri narodení, pri svadbe v tej alebo tej časti svadby a pod.).

03030402 Opis zvyku/rituálu
(podľa všeobecných pokynov).

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

04 MATERIÁLNA KULTÚRA

- 0401 Obydlie
- 0402 Agrárna kultúra
- 0403 Jedlá a nápoje
- 0404 Odev

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Autori jednotlivých častí:
Anna Kršáková, Peter Slavkovský
Rastislava Stoličná, Mojmír Benža

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SĽUK

Bratislava 2010

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SĽUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SĽUK-u

Vydané v rámci realizácie Koncepcie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Autori jednotlivých častí:

Ing. Anna Kršáková – Obydlie

PhDr. Peter Slavkovský, DrSc. – Agrárna kultúra

PhDr. Rastislava Stoličná, DrSc. – Jedlá a nápoje

PhDr. Mojmir Benža, PhD. – Odev

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010

ISBN 978-80-970602-1-3

04 MATERIÁLNA KULTÚRA

0401 Obydlie

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

* * *

Tradičné obydlie predstavuje obytný dom, dvor a hospodárske objekty (vrátane drobných stavieb). Charakterizuje ich stavebný materiál, konštrukcia, tvary, priestorové členenie, funkcie, zariadenie priestorov, nábytok. Vývin obydlií súvisí s potrebami rodiny, spôsobmi obživy a práce, miestnymi stavebnými technikami a surovinami, tradíciami, ale aj klimatickými podmienkami, prírodnými pomermi a krajinným rázom. Súčasné zmeny v uvedených oblastiach a ich odraz v novej výstavbe (príp. rekonštrukcii) výrazne menia vzhľad obcí. Zámerom je charakterizovať objekty ľudového stavitelstva ako typické tradičné obydlia v lokalite, zaznamenať ich výskyt, stav a súčasné funkcie. Objekty ľudového stavitelstva sú dôležitým fenoménom pre zachovanie hodnôt vidieckeho sídla a mali by byť predmetom ochrany v širšom meradle (nielen objekty zapísané v ústrednom zozname pamiatkovej starostlivosti). Udržiavanie týchto hodnôt je mimoriadne dôležité pre dochovanie pocitu lokálnej a regionálnej identity a tradícií, ale zároveň aj ako inšpirácia a zdroj (prameň) pre novú tvorbu hmotného prostredia vidieckych sídiel.

* * *

040101 Obytné domy

Formu domu ovplyvňovali: charakter hospodársko-výrobného zamerania jeho obyvateľov, napr. dom

rolnícky, remeselnícky, vinohradnícky, banícky, robotnícky, meštiansky a pod.; štruktúra rodiny a dedičskoprávne zvyklosti, napr. viacrodinný dom pre viac samostatne hospodáriacich rodín, veľkorodinný dom pre viacero spoločne hospodáriacich rodín, výmenok pre starých rodičov po rozdelení majetku; stavebný materiál, napr. hlinený, drevený, kamenný, tehlový, skalné obydlie; prechodnosť obývania, napr. sezónne obydlie; umiestnenie v chotári obce, napr. kopanica, laz, štál, roľa.

04010101 Nachádzajú sa vo vašej obci typické obytné domy, ktoré možno považovať za objekty ľudového staviteľstva (domy postavené pred 2. svetovou vojnou a skôr)? Uvedte ich počet. Ak sa v obci nenachádzajú, zapíšte, kedy zanikli.

04010102 Nachádza sa v obci viac typov takýchto domov? Stručne pomenujte každý typ tradičného domu a zaznamenajte ich počet.

04010103 Súčasný stavebno-technický stav tradičných obytných domov.

Uvedte počet:

- spustnuté až zdevastované
- stabilizovaný stav
- dobrý stav

04010104 Miera a spôsob užívania.

Uvedte počet:

- opustené objekty
- trvalo obývané objekty
- víkendové domy a chalupy

04010105 Funkcie objektov.

Uvedte počet domov, ktoré sa používajú na:

- bývanie
- bývanie a hospodárenie na pôde
- rodinné penzióny
- agroturistiku
- iné podnikateľské aktivity
- verejnoprospešné funkcie
(múzeum, informačné centrum, obecná prevádzka)

04010106 Klientela objektov.

Uvedte počet tradičných domov,

ktoré sú vo vlastníctve:

- pôvodných rodákov a ich dedičov
- náhodných majiteľov

040102 Hospodárske objekty

Za tradičné sa považujú stodoly/humná, maštale, chlievy, sýpky, komory, drevárne, pivnice, drobné stavby (senníky, včelíny, studne, holubníky, udiarne...)

04010201 Nachádzajú sa vo vašej obci hospodárske objekty, ktoré možno považovať za objekty ľudového staviteľstva (postavené pred 2. svetovou vojnou a skôr)?

Uvedte, ktoré z nich sa zachovali a v akom počte.

Ak sa v obci už nenachádzajú, zapíšte, kedy zanikli.

04010202 Vyjadrite v číslach súčasný stavebno-technický stav všetkých sledovaných hospodárskych objektov spolu.

Uvedte počet tradičných hospodárskych objektov:

- spustené až zdevastované
- stabilizovaný stav
- dobrý stav

04010203 Vyjadrite v číslach súčasný stav užívania všetkých sledovaných hospodárskych objektov spolu.

Uvedte počet tradičných hospodárskych objektov:

- užívané v pôvodnej funkcii
- iný, nový spôsob využívania
- opustené objekty

Ak je takýchto objektov viac, urobte si vzorku najtypickejších objektov v zložení: obytný dom a hospodársky objekt. Pokiaľ sa vyskytuje viac typov obytných domov či hospodárskych objektov, opíšte postupne v štruktúre príslušného dotazníka všetky. O každom z nich založte samostatný list dotazníka, priložte fotografie, príp. nákresy. Pri slovnom opise využite čo najviac miestnych pomenovaní - názvov opisovanej veci.

040103 Obytný dom

Opíšte tradičný dom, ktorý sa opakuje vo väčšom počte, ktorý je príznačný – typický pre obec. Opíšte aj iné typy domov, ktoré majú znaky ľudového stavitelstva a sú pre obraz dediny charakteristické. Ku každému typu domu spracujte samostatný dotazník.

04010301 Identifikačné údaje o dome

0401030101 Názov objektu; priložte fotografiu

0401030102 Adresa

0401030103 Majiteľ

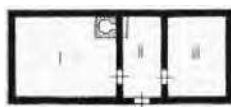
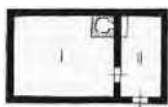
(postačuje uviesť charakter vlastníctva: obecný, súkromný, cirkevný, objekt na podnikanie)

0401030104 Rok výstavby alebo približné obdobie vzniku (napr. pred rokom 1900, pred 1. svetovou vojnou, medzi svetovými vojnami).

04010302 Priestorové členenie domu

V horizontálnom pláne sa priestorové členenie zobrazuje pôdorysom, v ktorom zakreslíme umiestnenie kúreniska a situovanie čelustia pece (odkiaľ bola vykurovaná). Vo vertikálnom pláne sa bokorysom zobrazuje umiestnenie priestorov nad sebou. Do pôdorysu poschodového domu – domu s výškou zakreslíme aj spôsob prístupu na poschodie.

Príklady pôdorysov:

I – izba
II – pitvor
III – komora

0401030201 Zaznamenajte počet a miestne názvy jednotlivých priestorov.

Priložte nákres pôdorysu.

0401030202 Aké je pôvodné funkčné členenie domu?
Zapíšte názvy jednotlivých priestorov a ich pôvodné funkcie (spanie, príprava jedla, uskladnenie).

0401030203 Aká je orientácia domu smerom k ulici a vo vzťahu k dvoru?

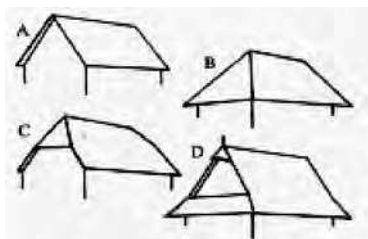
Príklady: pozdĺžna os domu je orientovaná do hĺbky dvora užšou stranou k ceste; pozdĺžna os domu je orientovaná na šírku dvora širšou stranou k ceste; pozdĺžna os domu je uhlová do tvaru L; do tvaru obráteného L; do tvaru U; do tvaru obráteného U...

0401030204 Má dom pivnicu? Zaznamenajte polohu v rámci dvora (pod domom, mimo neho), mimo dvora či intravilánu, skupinové pivnice, svahovitosť terénu, stavebný materiál a spôsob zaštrešenia, zaklenutia pivnice, spôsob vstupu, funkcie.

04010303 Strecha

Na Slovensku sa vyskytujú 2 základné formy: dvojspádová sedlová so štítom a podlomenicou (alebo bez nej) a štvorspádová valbová strecha.

Príklady:

A – sedlová
B – valbová
C – polovalbová
D – sedlová s podlomenicou, hálkou a kolíkom (miestne názvy sú rôzne)

0401030301 Aká je strecha? Priložte fotografiu.

0401030302 Štít strechy?

Štít je obvykle trojuholníková stena, uzatvárajúca sedlovú a polovalbovú strechu (A, C, D). Štíty môžu byť drevené doskové, vyrezávané, vypletané, dvojité štíty, murované so štukovou výzdobou...

Aký je štít strechy? Doložte fotograficky.

0401030303 Aká je krytina strechy?

Krytinou môže byť drevený šindel, dosky, slama, trstina, pálená krytina – črep, plech, bridlica, térový papier...

04010304 Konštrukcia a materiál

0401030401 Aká je konštrukcia a materiál domu?

Príklady: kolová konštrukcia s vypletanými stenami, hrázdzená konštrukcia, hlinené stavby (vykladanie, nabíjanie, války), kamenné stavby, drevené domy zrubové z mäkkého a tvrdého dreva, zrub kresaný alebo nekresaný, murované domy (pálená a nepálená tehla), dom spišských Nemcov, habánsky dom, banický dom, skalné a podzemné obydlia...

0401030402 Aká je konštrukcia krovu?

Príklady: sochovo-slamená, kliešťová, krokvová, stolicová, existencia pomúrnic a vrcholovej väznice, hambálok...

0401030403 Ako sú upravené steny? Opíšte, či je dom zvonku a zvnútra omietnutý, či sú steny výtvarne upravené, zdobené štukovou výzdobou a maľbou, aké tradičné farby sa používali pri maľovke a pod.

0401030404 Z čoho sú podlahy a stropy (hlina, drevená palubovka, trámový strop, omietnutý...), aká je ich farebná úprava?

0401030405 Opíšte okná, dvere, vstupy do domu, brány, zámky (dokumentujte materiál a zhotovenie, rozmery a členenie, polohu, riešenie nadpraží a šambrán, okenice, výtvarné a farebné riešenia).

0401030406 Má dom podstenie? Zaznamenajte kryté podstenia so stĺporadím, materiál a tvarové riešenie stĺpov a zábradlia, výtvarnú dekoráciu.

0401030407 Opíšte na dome jav, ktorý sa vyskytuje a nezapadá do žiadnej z položených otázok, napr. špeciálna konštrukcia a tvar komínových telies na dome, špecifické konštrukčné a výtvarné riešenia a pod.

0401030408 Aké bolo zariadenie interiérov? Pomôžte si predstavou, že chcete zariadiť v obci pamätný ľudový dom. Aký nábytok a predmety by nemali v ňom chýbať? Zaznamenajte polohu a hlavné druhy nábytku, umiestnenie drobných predmetov.

040104 Hospodársky objekt

Opíšte typický hospodársky objekt, ktorý sa opakuje vo väčšom počte, ktorý je príznačný – typický pre obec. Prípadne opíšte aj iné objekty, ktoré majú znaky ľudového staviteľstva a sú pre obraz dediny charakteristické. Možné členenie hospodárskych objektov je nasledovné: stodoly (humná), maštale, chlievy, sýpky, komory, drevárne, pivnice, drobné stavby (senníky, včelíny, studne, holubníky, udiarne). Každý typ hospodárskeho objektu má svoj samostatný dotazník.

04010401 Identifikačné údaje o hospodárskom objekte.

0401040101 Názov objektu

0401040102 Adresa

0401040103 Majiteľ (postačuje uviesť charakter vlastníctva: obecný, súkromný, cirkevný, objekt na podnikanie)

0401040104 Rok výstavby alebo približné obdobie vzniku (napr. pred rokom 1900, pred 1. svetovou vojnou, medzi svetovými vojnami)

04010402 Opis objektu

0401040201 Opíšte funkciu objektu: uskladňovanie, uchovávanie potravín, krmiva, materiálu (akého), ustajnenie zvierat, vykonávanie hospodárskych činností (akých).

0401040202 Aké je materiálové a konštrukčné zhotovenie?

Tradičné hospodárske objekty boli: murované z kameňa, hlíny, pálenej/nepálenej tehly, drevené stĺpové s debnenými stenami, hrázdené, zrubové, kombinované...

0401040203 Aké je pôdorysné usporiadanie hospodárskeho objektu?

Opíšte jednotlivé časti a ich miestne názvy. Priložte nákres pôdorysu.

0401040204 Aký je tvar strechy, krytina a štít?

Strecha: sedlová, valbová, pultová, plochá...;

krytina: škridla, drevený šindel, dosky, térový papier, bridlica, plech...; štít doskový, vypletaný (omietnutý alebo neomietnutý), murovaný... Zapíšte tvar strechy, druh krytiny a technológiu štítu.

Priložte fotodokumentáciu.

0401040205 Ako je riešený vstup do hospodárskeho objektu? Aké sú okná?

Opíšte a priložte fotodokumentáciu.

0401040206 Lokalizácia vo vzťahu k domu a hospodárskemu dvoru. Hospodárske objekty sa obvykle nachádzali: *v pokračovaní obytného domu, v rámci dvora oproti domu, na konci dvora, mimo obydľia v intraviláne/extraviláne, v hromadnom zoskupení na obecnom pozemku, individuálne v poli...*

0402 Agrárna kultúra

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

*** * ***

Zámerom je identifikovať základné predpoklady na uchovanie dlhodobo obdivovaného tradičného agrárneho rázu vidieka a podmienky na rozvoj agroturistiky.

040201 Vlastníctvo pôdy

Polnohospodárska pôda je nielen materiálna, ale aj spoločenská a kultúrna hodnota. Rozsah vlastnenej pôdy bol kritériom sociálneho postavenia jednotlivca (rodiny, spoločenskej skupiny). Dôležité je zaznamenať formy vlastníctva pôdy v troch historicky odlišných obdobiach: v prvej polovici 20. storočia, v období komunistického zriadenia a po roku 1989. Spôsob, akým sa obhospodarovala a ako sa na nej hospodári v súčasnosti, poukazuje na zmeny vo vývine agrárnej kultúry.

04020101 Aká pôda v obci bola v 1. polovici 20. storočia v individuálnom vlastníctve (orná, pasienky, lúky, záhrady, vinohrady, lesy...)?

04020102 Koľko pôdy vlastnil v priemere malý a stredný roľník? Pokúste sa špecifikovať výmery aj v jednotlivých typoch pôdy (orná, lúky, pasienky...).

04020103 Boli v obci bezzemkovia (rodiny bez pôdy)?

04020104 Existovalo v obci kolektívne vlastníctvo pôdy, lúk, pasienkov alebo lesov (obecné majetky, urbárske majetky, pasienkové spoločenstvá, komposesorát, družstvá...)? V ktorých rokoch?

- 04020105** Bol v obci veľkostatok? Zaznamenajte vlastníka, rozsah pôdy a význam pre obec.
- 04020106** Akým spôsobom boli oddelené susediace pozemky (chotáre, polia, lúky, sady...)? Opíšte spôsoby označenia hranice pozemkov a uveďte ich miestne pomenovania.
- 04020107** Vzniklo v obci poľnohospodárske družstvo (JRD) alebo štátny majetok (ŠM)? Zaznamenajte rok vzniku a rozsah obhospodarovanej pôdy.
- 04020108** Zostali v obci súkromne hospodáriaci roľníci?
- 04020109** Hospodárili pracovníci JRD a ŠM i na individuálnych pozemkoch – záhumienky, záhrady, vinohrady? Zaznamenajte názvy lokality, kde sa nachádzali, priemerné výmery pôdy a spôsoby využitia (vtedy a dnes).
- 04020110** Ako sa zmenilo členenie a vzhľad chatára po scelení pozemkov pre JRD alebo štátny majetok?
- 04020111** Ako prebehla transformácia poľnohospodárstva po roku 1989? Aké formy vlastníctva pôdy vygenerovala (individuálne, družstevné, poľnohospodárske s.r.o, iné)? Bol v obci záujem obnoviť rodinné roľnícke hospodárstvo?
- 04020112** Je dnes v obci záujem o kúpu poľnohospodárskej alebo lesnej pôdy? Považuje sa jej kúpa za dobrú investíciu?
- 04020113** Hospodária na pôde i noví majitelia (nájomcovia) nepochádzajúci z obce? Aký je ich význam pre obec?
- 04020114** Obnovili sa v obci pôvodné kolektívne formy vlastníctva pôdy (urbárske a pod.), ako boli známe z prvej polovice 20. storočia?

040202 Pestovanie poľnohospodárskych plodín

- 04020201** Ktoré poľnohospodárske plodiny sa v obci pestovali pred kolektivizáciou poľnohospodárstva? Ktorým sa osobitne darilo?

04020202 Ak by ste mali zariadiť tradičnú roľnícku usadlosť, typickú pre vašu obec, ktoré nástroje na obrábanie pôdy by v nej nemali chýbať (motyky, rýľ, radlo, pluh, oborávač, brány, valec...)? Dokumentujte fotograficky, zaznamenajte ich miesta pomenovania a používanie na rozdielnych pozemkoch (na ornej pôde, v záhrade...).

04020203 Dokumentujte fotograficky, miestnym názvom a opisom nástroje na zber a spracovanie úrody: srp, kosák, kosa, hrable, cepy, sitá a rešeta, vejačky, nádoby na uskladnenie plodín, sušenie sena...

04020204 Dokumentujte fotograficky, názvoslovím a opisom tradičné dopravné prostriedky: voz do záprahu, sane, krne a pod.

04020205 Aký je stav a využívanie tradičných hospodárskych objektov (stodoly, sýpky, senníky, pivnice a pod.)? Dokumentujte zachované objekty.

040203 Vinohradníctvo a vinárstvo

Pre charakterizovanie tradičného hospodárstva a kultúry obce je dôležitá existencia oboch zložiek: pestovanie viniča a výroba vína. Pôdno-klimatické podmienky na Slovensku umožňujú pestovať vinič hroznorodý len v južnej časti územia. V tejto oblasti boli vinohradníctvo a vinárstvo dôležitou súčasťou pôdohospodárstva, zdrojom obživy a často i hlavným zamestnaním. Tradičné kultúrne formy sa zachovali v okruhu malovýroby. Ohraničujeme ju primeranou veľkosťou k rodinným možnostiam obrábania a spracovania. Zaujímá nás uchovávanie malých vinogradov, vinárskych objektov a manuálneho spôsobu dorábania vína, ako aj kultúrnych a sociálnych javov, ktoré s tým súvisia.

04020301 Zaznamenajte zmeny v obrábaní rodinných vinogradov, zameranie na tradičné a nové odrody viniča.

04020302 Uchovali sa tradičné objekty a nástroje na výrobu a uskladnenie vína? Dokumentujte fotograficky, zaznamenajte tradičné názvy a spôsoby používania.

04020303 Existuje vo vašej obci vinohradnícka obec, spolok a pod.? Uveďte názov a hlavné aktivity.

04020304 Zaznamenajte spoločenské stretnutia a slávnosti vinohradníkov (príležitosti, sviatky a slávnosti).

04020305 Vyskytovali sa v obci veľkovýrobné formy pestovania viniča organizované na princípe JRD a ŠM? Aké vinárske firmy dnes v obci pôsobia?

04020306 Aké sú ďalšie predpoklady vinárskej turistiky (spôsoby predaja vína, špeciality, atraktívne objekty)?

040204 **Ovocinárstvo**

Pestovanie ovocia v sadoch a spracovanie ovocia patrí k tradičnému využívaniu prírodných daností kraja. Zaujímavé sú mimoriadne predpoklady, dlhodobá tradícia a špecializácia obcí:

04020101 Boli v obci ovocné sady? Aký je ich stav v súčasnosti?

04020402 Existovali v obci ovocinárske združenia alebo spolky? A dnes?

04020403 Aké sú tradičné druhy a odrody pestovaného ovocia?

04020404 Aké spôsoby konzervovania ovocia sa v obci používali? Zdokumentujte staré pálenice a sušiarne. Aký je súčasný stav?

04020405 Aké boli/sú špeciality miestneho ovocinárstva (regionálne odrody, produkty)?

04020406 Aké boli/sú spôsoby predaja (vlastné predajne, prícestný a trhový predaj)?

040205 **Zeleninárstvo**

Popri všeobecne rozšírenom samozásobiteľskom pestovaní sú obce, v ktorých sa individuálni pestovatelia dlhodobo špecializujú na vyššiu produkciu a predaj zeleniny. Zaujímá nás dlhodobá tradícia a špecializácia obcí.

04020501 Vyskytovali sa v obci zeleninové záhrady alebo väčšie plochy pôdy určené na pestovanie zeleniny na predaj?

04020502 Ktoré druhy zeleniny sa takto pestovali?

04020503 Boli miestni zeleninári pri predaji svojich výrobkov nejako organizovaní?

040206 Zber lúčnych a lesných rastlín, koreňov, kvetov, plodov

04020401 Zaznamenajte významnejšiu tradíciu, do- dnes (vo väčšom meradle) zbierané rast- liny a plodiny, tradičné použitie (gurmánstvo, lieči- telstvo, odpredaj).

04020602 Aké sú miestne zvláštnosti a špeciality, atraktívne lokality?

040207 Chov hospodárskych zvierat

04020701 Lúky a pasienky

Vzhľad chotára obce súvisel aj so starostlivosťou o lúky a pasienky, ktoré boli zdrojom krmovín pre hos- podárske zvieratá. V stručnosti zaznamenáme len niektoré tradičné formy práce.

0402040101 Opíšte organizáciu kosenia lúk v minulosti (individuálne, kolektívne).

0402070102 Opíšte tradičnú formu uskladnenia sena na hospodárstve v obci i mimo nej (oboroh, poľná stodola, senníky...).

0402070103 Využívali sa na pasenie hospodárskych zvierat i pasienky v pásme lesa (poľany), resp. nad pásmom lesa (hole)? Využívajú sa aj v súčasnosti?

0402070104 Ako sa využívajú lúky dnes?

04020702 Chov hovädzieho dobytká

0402070201 Súkromní roľníci pred kolektivizáciou poľ- nohospodárstva pásli dobytok individuálne alebo kolektívne. Ako bolo organizované letné pasenie u vás?

0402070202 Kto organizoval kolektívne pasenie - najímal pastiera (obec, urbár, jednotlivé ulice...)?

0402070203 Choval sa hovädzí dobytok len v maštaliach v obci alebo sa využívali i zimné maštale mimo obce? Zdokumentujte a opíšte miestnym názvoslovím maštal' pri dome a mimo obce.

0402070204 Chovali súkromní roľníci, resp. jednotlivé domácnosti hovädzí dobytok mimo JRD a ŠM?

0402070205 Aké bolo využitie tradičných hospodárskych objektov (maštale...), ak v rodine prestali chovať dobytok?

0402070206 Aký je dôvod prípadného rozšírenia chovu v súčasnosti?

04020703 Chov oviec

0402070301 Pred kolektivizáciou poľnohospodárstva sa ovce v lete chovali individuálne v maštali pri dome alebo sa pásli v spoločnom stáde na salaši?

0402070302 Chovali súkromne hospodáriaci roľníci, resp. jednotlivé domácnosti ovce v období socializmu? Organizovala sa táto aktivita na individuálnom alebo kolektívnom princípe?

0402070303 Chovajú dnes v obci ovce? Máte salaš? Kto organizuje chov na salaši?

04020704 Chov kôz

0402070401 Chovali súkromne hospodáriaci roľníci, resp. jednotlivé domácnosti kozy v období socializmu? Z akých dôvodov?

0402070402 Chovajú sa dnes v obci kozy? Z akých dôvodov?

04020705 Chov koní

0402070501 Bol chov koní v prvej polovici 20. storočia len výsadou najbohatších roľníkov?

0402070502 Opíšte organizáciu ich chovu – individuálne pasenie, spoločné stádo?

0402070503 Chovali súkromne hospodáriaci roľníci, resp. jednotlivé domácnosti kone v období socializmu? Aký mali dôvod?

0402070504 Aký je dôvod prípadného rozšírenia chovu koní v súčasnosti?

04020706 Chov ošípaných

0402070601 Je u vás okrem intenzívneho chovu v chlieve známe pasenie ošípaných?

0402070602 Pásli sa individuálne alebo v spoločných stádach? Opíšte.

0402070603 Chovali súkromne hospodáriaci roľníci, resp. jednotlivé domácnosti ošípané v období socializmu?

0402070604 Charakterizujte súčasnosť. Uchovali sa zabíjačky ako spoločenská príležitosť?

04020707 Poľovníctvo

0402070701 Zaznamenajte existenciu poľovníckeho spolku. Akú má v obci tradíciu?

0402070702 Zameranie chovu, lovná zver, miestne osobitosti.

0402070703 Existujú poľovnícke objekty (miestnosti, chaty, horské „jágerky“)?

0402070704 Aké sú tradičné sviatky a zvyklosti poľovníkov?

04020708 Rybolov

0402070801 Zaznamenajte významnejšiu tradíciu rybolovu, rybárske lokality a lovné ryby v chotári obce.

0402070802 Existencia a spoločenské aktivity rybárskeho spolku.

04020709 Včelárstvo

0402070901 Zaznamenajte významnejší chov včiel v obci, produkty a spôsoby predaja.

0402070902 Fotograficky a opisom dokumentujte tradičné včelíny.

0403 Jedlá a nápoje

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

K tradičnej ľudovej strave zaradíme jedlá, nápoje a stravovacie návyky, ktoré sú osvojené z rodinného prostredia a rozšírené v spoločenstve obce/mesta. Postupné premeny neobišli ani túto oblasť kultúry. Cieľom je zistiť charakter miestnej stravy a kultúrne normy stravovania (všedné a sviatočné jedlá, zachovávanie pôstu, obradové jedlá, miestne špeciality, osobitosti v stravovacej etike a pod.).

040301 Rastlinná strava

Tradičné jedlá rastlinného charakteru patrili na Slovensku k základným a prevládajúcim. Zameriavame sa na jedlá pripravené z obilninovej múky alebo krúp, zo strukovín (hrachu, šošovice, bôbu, fazule, cícera, slovienky), zo zeleniny, ovocia, lesných plodov a pod. V nasledujúcom zozname vyberte jedlá, ktoré sú u vás známe a zaznamenajte miestne špeciality:

04030101 Chlieb

0403010101 Pečie niekto v obci/meste domáci chlieb podľa tradičného receptu? Napíšte približný počet rodín, v ktorých sa pečie chlieb.

0403010102 Uvedte miestny názov domáceho chleba, recept a postup práce.

0403010103 Nachádza sa v obci/meste tradičná chlebová pec? Opíšte. Dokumentujte fotograficky a kresbou schémy pece.

0403010104 Nachádza sa v obci/meste pekáreň?
Ak áno, používajú niektorý z tradičných receptov obce/mesta?

04030102 Jedlá z múky

0403010201 Aký je miestny názov polievky z nakvasenej múky, prípadne chlebového kvásku, kyslastej chuti?

0403010202 Aký je miestny názov kaše z múky alebo kaše z krúp?

0403010203 Aký je miestny názov domácich cestovín, ktoré sa zavárajú do polievok?

0403010204 Aký je miestny názov domácich cestovín (múčnych alebo múčno-zemiakových), ktoré sa podávajú/podávali ako samostatné jedlá?

0403010205 Aký je miestny názov domácich plnených cestovín ako samostatného jedla?

0403010206 Aký je názov placiek z múčneho cesta?

0403010207 Vyberte múčne jedlo, ktoré občania považujú za miestnu alebo regionálnu špecialitu. Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy, dokumentujte fotografiou.

04030103 Pečivo

0403010301 Aký je miestny názov pečiva pripraveného z múky a vody, v ktorej sa nechali lúhovať zrná naklíčeného obilia?

0403010302 Aký je miestny názov pečiva tvarovaného do podoby zvierat, vtákov, praclíkov a pod.?

0403010303 Aký je miestny názov pečiva v dlhých súlkoch, ktoré sa upečené láme alebo krája na malé kúsky?

0403010304 Aký je miestny názov pečiva z kukuričnej múky?

0403010305 Aký je miestny názov pečiva praženého v horúcom tuku?

0403010306 Ktoré pečivo sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy, dokumentujte fotografiou.

04030104 Koláče

0403010401 Aký je miestny názov okrúhleho koláča v tvare chleba?

0403010402 Aký je miestny názov koláča z pleteného cesta?

0403010403 Aký je miestny názov koláča, do ktorého sa naraz dáva niekoľko plniek?

0403010404 Piekli alebo pečú sa koláče v hlinených, plechových alebo liatinových formách? Zaznamenajte miestne názvy. Dokumentujte fotograficky tradičné formy na pečenie koláčov.

0403010405 Aký je miestny názov závinu plneného plnkou?

0403010406 Aký je miestny názov koláča s čerstvým ovocím?

0403010407 Ktorý koláč sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy, dokumentujte fotografiou.

04030105 Zelenina

0403010501 Ktoré jedlo zo strukovín (polievka, prívarok a pod.) sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy.

0403010502 Ktoré jedlo z kapusty (sladkej alebo kyslej) sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy.

0403010503 Ktoré jedlo zo zemiakov sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy.

0403010504 Ktoré jedlo z ostatnej zeleniny (paradajky, papriky, tekvice, baklažány, repa a pod.) sa považuje za miestnu alebo regionálnu špecialitu? Uvedte názov, napíšte recept a postup prípravy.

04030106 Ovocie

0403010601 Varí alebo varilo sa v obci/meste jedlo z čerstvého ovocia?

Zaznamenajte názov jedla a druh ovocia.

0403010602 Aký je miestny názov sušeného ovocia? Ktoré druhy ovocia sa sušia alebo sušili?

Akým spôsobom (na slnku, v peci, v rúre...)?

0403010603 Varí alebo varilo sa jedlo zo sušeného ovocia? Zaznamenajte miestny názov

jedla a druh sušeného ovocia.

0403010604 Zbiera alebo zbieralo sa v lesoch a na lúkach ovocie? Ktoré druhy najčastejšie?

0403010605 Varí alebo varil sa lekvár?

Z ktorého ovocia najčastejšie?

04030107 Iné rastliny

0403010701 Zbiera alebo zbierali sa v lesoch a na lúkach rastlinné listy, kvety plody, hľuzy alebo korene? Ktoré druhy najčastejšie? Zbierali sa na konzumáciu alebo na predaj? Ak na konzum, zaznamenajte použitie a miestne názvy.

0403010702 Zbierajú alebo zbierali sa v lesoch huby?

Ktoré druhy najčastejšie, aké sú ich miestne názvy? Zaznamenajte použitie a miestne názvy.

040302 Živočíšna strava

Zameriavame sa na jedlá alebo produkty mliečneho charakteru a na jedlá a výrobky pripravené z mäsa. V nasledujúcom zozname vyberte jedlá, ktoré sú u vás známe, a zaznamenajte miestne špeciality:

04030201 Mliečne jedlá a produkty

0403020101 Sú v obci/meste ľudia, ktorí majú k dispozícii domáce mlieko?

Ak áno, od akých zvierat? Ako používajú mlieko?

0403020102 Uvedte miestne názvy jedál z mlieka alebo z mliečnych produktov (syr, bryndza, tvaroh), ktoré sa u vás považujú za miestnu

alebo regionálnu špecialitu.

0403020103 Robia sa v niektorých domácnostiach parené alebo údené syry?

Zaznamenajte z akého mlieka, pracovný postup a miestne názvy takýchto syrov.

04030202 Mäsové jedlá a produkty

0403020201 Ktoré jedlo z mäsa považujete za miestnu špecialitu?

Napíšte miestny názov a recept.

0403020202 Robí sa v domácnostiach zabíjačka? Aké produkty zo svine sa robili v minulosti a aké sa pripravujú dnes?

0403020203 Ktorý z produktov zabíjačky sa považuje za osobitne dobrý?

Napíšte miestny názov a recept.

0403020204 Zvykne sa bravčový tuk vytápať na masť? Aký je miestny názov, ako a kde sa ukladá? Ako sa využívajú škvarky?

0403020205 Je zvykom robiť po zabíjačke v domácnosti hostinu? Ako sa táto hostina nazýva? Aké jedlá sa na nej zvyčajne podávajú? Kto je na hostinu pozvaný? Kto je vítaným hosťom? Ako sa ľudia zabávajú?

0403020206 Je zvykom posielat' zo zabíjačky mäso alebo mäsové výrobky? Komu a ktoré produkty sú to zvyčajne? Ako sa tento zvyk nazýva?

0403020207 Aké druhy hydinového mäsa sa zvyknú používať v miestnej kuchyni? Zaznamenajte recept na úpravu kuraciny, kačaciny, husaciny alebo morky, ktorý sa považuje za osobitne dobrý.

0403020208 Zvyknú sa v kuchyni využívať vnútornosti? Aké a z ktorých zvierat? Napíšte názov a recept jedla, ktorý sa považuje za osobitne dobrý.

0403020209 Zvykne sa v miestnej kuchyni konzumovať divina? Napíšte názov a recept jedla, ktorý sa považuje za osobitne dobrý.

0403020210 Zvyknú sa v miestnej kuchyni konzumo-

vať ryby? Aké druhy?

Zaznamenajte miestny recept na úpravu ryby, ktorý sa považuje za osobitne dobrý.

0403020211 Zvyknú sa v miestnej kuchyni konzumovať králiky? Zaznamenajte názov jedla a miestny recept, ktorý sa považuje za osobitne dobrý.

040303 Nápoje

04030301 Nachádzajú sa v obci/meste alebo na okolí pramene alebo studne pitnej vody? Ako sa dnes využívajú? Priložte fotodokumentáciu.

04030302 Nachádzajú sa na okolí pramene minerálnej vody? Uvedte názov lokality. Ako ich využívajú občania? Aký je miestny názov minerálky?

04030303 Varí sa čaj pripravený z rastlín nazbieraných v okolí? Z ktorých rastlín najčastejšie? Zaznamenajte zaujímavé lokality ich výskytu. Opíšte celý postup od zberu po spôsoby konzumácie.

04030304 Pripravuje alebo pripravoval sa kyslastý kvasený nápoj z múky, chleba alebo ovocia? Opíšte miestny názov, pracovný postup jeho výroby. Pri akej príležitosti sa zvykol takýto nápoj konzumovať?

04030305 Pestuje sa vinič hroznorodý na výrobu vína? Aké druhy vína sú tradičné a aké nové sa dnes vyrábajú? Vyrába sa pre vlastnú spotrebu alebo aj na predaj? Ak ho predávajú, kde a akým spôsobom?

04030306 Pripravuje alebo pripravovalo sa víno z ovocia? Z akého? Robí sa pre vlastnú spotrebu alebo aj na predaj?

04030307 Aké destiláty (z akého ovocia) sa zvyknú páliť? Aké sú miestne názvy destilátov? Páli sa pre vlastnú spotrebu alebo aj na predaj?

040304 Obradové a sviatočné jedlá

Zameriavame sa na jedlá a nápoje, ktoré sa zvykli konzumovať počas kalendárnych a rodinných obradov, počas pôstov a na sviatočné príležitosti. V odpovediach zaznačte, ktoré jedlá a nápoje sa konzumujú v súčasnosti.

- 04030401** Zaznamenajte typické jedlá nedeľného obeda v letnom a v zimnom období.
- 04030402** Dodržiavajú v obci/meste ľudia náboženské príkazy pôstov? Ľudia akého náboženského vyznania, v akých dňoch a v ktorých obdobiach roka sa postia?
- 04030403** Čo sa zvyčajne konzumuje počas piatkov?
- 04030404** Čo sa zvyčajne konzumuje na Veľký piatok pred Veľkou nocou?
- 04030405** Zvykne sa dodržiavať pôst počas Štedrého dňa?
- 04030406** Z akých jedál sa skladala štedrovečerná večera? Zaznamenajte názvy jedál a nápojov. Aká je súčasná? Zaznamenajte názvy a recepty tradičných miestnych fašiangových jedál, ktoré považujete za miestnu alebo regionálnu špecialitu.
- 04030407** Je zvykom, že sa na Vianoce v domácnostiach pečie drobné pečivo? Pomenujte aké.
- 04030408** Aká bola zvyčajne tradičná skladba novoročného obeda? A dnes?
- 04030409** Aké tradičné jedlá sa zvyčajne pripravovali a konzumovali počas obdobia fašiangov? A dnes? Zaznamenajte názvy a recepty tradičných miestnych fašiangových jedál, ktoré považujete za miestnu alebo regionálnu špecialitu.
- 04030410** Je v obci/meste zvykom chodiť pred Veľkonočnou nedeľou svätiť do kostola jedlá? Kedy a aké jedlá?
- 04030411** Aké jedlá a nápoje sa zvyčajne konzumujú na Veľkú noc?
- 04030412** Zaznamenajte recepty tradičných miestnych veľkonočných jedál a ich názvy.
- 04030113** Je v obci/meste zvyk oslavovať sviatok zasvätenia miestneho kostola? Ako sa sviatok nazýva a v ktorom termíne roka sa oslavuje? Je pri tejto príležitosti v obci/meste zvykom robiť v domácnostiach hostinu? Koho na ňu zvyknú domáci pozývať? Aké jedlá a nápoje sa zvyčajne na tejto hostine konzumujú?

04030414 Je v obci/meste zvyk oslavovať vinobranie?
V akom termíne roka sa zvyčajne slávi? Je pri tejto príležitosti v obci/meste zvykom robiť v domácnostiach menšiu hostinu? Koho na ňu zvyknú domáci pozývať? Aké jedlá a nápoje sa zvyčajne na tejto hostine konzumujú?

04030415 Je v obci/meste zvykom nosiť jedlá alebo potraviny do domu, kde sa narodilo dieťa? Kto a aké jedlá? Ako sa tento zvyk nazýva? Ak sa zvyk už nerobí, kedy zanikol?

04030416 Je v súčasnosti zvykom organizovať hostinu po narodení dieťaťa? Ako sa hostina nazýva a kde sa zvykne organizovať? Kto ju organizuje? Koho na ňu pozývajú? Zaznamenajte typické menu takejto hostiny.

04030417 Kde sa v súčasnosti zvyčajne koná svadobná hostina? V domácnosti alebo vo verejnom zariadení? Kto zvyčajne na svadobnú hostinu pečie zákusky, torty, koláče a kto zvyčajne zabezpečuje nápoje?

04030418 Je alebo bolo zvykom nosiť do svadobných domov potraviny na prípravu hostiny? Ak áno, kto nosil, čo a v akom množstve?

04030119 Bolo alebo je zvykom túto potravinovú pomoc vracať?

04030420 Aké jedlá by nemali chýbať na svadobnej hostine v minulosti? A dnes?

04030421 Ktoré tradičné svadobné jedlá považujete za miestne špecifikum?
Zaznamenajte miestne názvy a recepty.

04030422 Pečie sa na svadbu tradičný koláč alebo pečivo? Opíšte, aký má tvar, výzdobu, miestny názov a recept.

04030423 Je zvykom, že sa pri podávaní svadobných jedál hovoria preslovy alebo recitujú verše? Kto ich zvykne hovoriť?

04030424 Je v obci/meste zvykom robiť pohostenie pre účastníkov pohrebu? Ak áno, ako sa toto pohostenie nazýva? Kde sa zvykne organizovať? Kto ho zvykne pripravovať?
Zaznamenajte jedlá, ktoré sa zvyknú podávať.

0404 Odev

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

* * *

Zameriavame sa na tradičný typ odevu, ktorý je pre obec charakteristický (ľudový odev, kroj). Zámerom je zaznamenať podoby ženského odevu všetkých generáčnych vrstiev, odevu na niektoré obradné a sviatočné príležitosti, ako aj súčasné používanie a uchovávanie tradičného odevu.

040401 Ženský odev

040401 a) Nosia ženy v súčasnosti tradičný odev?
Uvedte, ktorá generácia žien – malé deti, školské deti, dievčenská mládež, stredná generácia, staršia generácia.

040401 b) Ak ženy v obci už nenosia tradičný odev, kedy ho prestali nosiť?

04040101 Historické podoby tradičného ženského odevu

0404010101 Ak ženy v obci už nenosia tradičný odev, vlastní niekto v obci komplet tradičného ženského odevu alebo jeho jednotlivé súčiastky? Zaznamenajte vlastníkov a pri každom zapíšte, ktoré konkrétne súčiastky tradičného odevu vlastní.

0404010102 Dokumentujte samostatne každú zistenu súčiastku zaniknutého tradičného ženského odevu. Pri každej uvedte tieto údaje: názov, obdobie vzniku/nosenia, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení,

príležitosti, pri ktorých sa nosila. Každú odevnú súčiastku vrátane obuvi dokumentujte fotografiou.

04040102 Súčasné podoby tradičného ženského odevu

Tradičný odev žien sa v súčasnosti používa v jednotlivých generáciách odlišne. Môže sa nosiť vo všedné dni, v nedeľu, na cirkevné sviatky, verejné oslavy, do folklórneho súboru a aj pri iných príležitostiach (uvedte akých). Zapište podľa generácií všetky príležitosti, pri každej vymenujte odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Potom opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Zaznamenajte letný aj zimný odev.

0404010201 Súčasný tradičný odev malých dievčat (predškolský vek)

040401020101 Pri akých príležitostiach nosia tradičný odev malé dievčatá? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040401020102 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404010202 Súčasný tradičný odev dievčat (školský vek)

040401020201 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev dievčatá v školskom veku? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040401020202 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404010203 Súčasný tradičný odev dievčenskej mládeže

040401020301 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev dievčatá v mládežníckom veku? Pri každej vymenujte všetky súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040401020302 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404010204 Súčasný tradičný odev žien strednej generácie

040401020401 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev mladé ženy? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040401020402 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404010205 Súčasný tradičný odev žien staršej generácie.

040401020501 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev staršie ženy? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040401020502 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri

oblečení, příležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

04040103 Dievčenský a ženský účes

0404010301 Žije v obci žena, ktorá upravuje alebo vie upraviť tradičný dievčenský a ženský účes? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

0404010302 Uvedte každý typ tradičného účesu, uveďte názov, stručný opis a dokumentujte fotografiou.

04040104 Výrobcovia ženského odevu a obuvi

0404010401 Žije v obci niekto, kto zhotovuje súčiastky tradičného ženského odevu? Aké súčiastky zhotovuje? Zaznamenajte meno a priezvisko (aj prímenie), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

0404010402 Existuje v obci niekto, kto zhotovuje ženskú obuv? Aké druhy obuvi zhotovuje? Zaznamenajte meno a priezvisko (aj prímenie), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

040402 Mužský odev

Zameriavame sa na tradičný typ odevu, ktorý je pre obec charakteristický (ľudový odev, kroj). Zámerom je zaznamenať podoby mužského odevu všetkých generáčnych vrstiev, odevu na niektoré obradné a sviatočné príležitosti, ako aj súčasné používanie a uchovávanie tradičného odevu.

040402 a) Nosia muži v súčasnosti tradičný odev? Uvedte, ktorá generácia mužov – malé deti, školské deti, mládež, stredná generácia, staršia generácia.

040402 b) Ak muži v obci už nenosia tradičný odev, kedy ho prestali nosiť?

04040201 Historické podoby tradičného mužského odevu

0404020101 Ak muži v obci už nenosia tradičný odev, vlastní niekto v obci komplet tradičného

mužského odevu alebo jeho jednotlivé súčiastky? Zaznamenajte vlastníkov a pri každom zapíšte, ktoré konkrétne súčiastky tradičného odevu vlastní.

0404020102 Dokumentujte samostatne každú zistenú súčiastku zaniknutého tradičného mužského odevu. Pri každej uveďte tieto údaje: názov, obdobie vzniku/nosenia, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých sa nosila. Každú odevnú súčiastku vrátane obuvi dokumentujte fotografiou.

04040202 Súčasné podoby tradičného mužského odevu

Tradičný odev mužov sa v súčasnosti používa v jednotlivých generáciách odlišne. Môže sa nosiť vo všedné dni, v nedeľu, na cirkevné sviatky, verejné oslavy, do folklórneho súboru a aj pri iných príležitostiach (uveďte akých). Zapíšte podľa generácií všetky príležitosti, pri každej vymenujte odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Potom opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Zaznamenajte letný aj zimný odev.

0404020201 Súčasný tradičný odev malých chlapcov

040402020101 Pri akých príležitostiach nosia tradičný odev malí chlapci? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040402020102 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404020202 Súčasný tradičný odev chlapcov

040402020201 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev chlapci v školskom veku? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

0404020202 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404020203 Súčasný tradičný odev mládencov

040402020301 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev chlapci v mládežníckom veku? Pri každej vymenujte všetky súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040402020302 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404020204 Súčasný tradičný odev mužov strednej generácie

040402020401 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev mladší muži? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú. Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

040402020402 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

0404020205 Súčasný tradičný odev mužov staršej generácie

040402020501 Pri akých príležitostiach dnes nosia tradičný odev starší muži? Pri každej vymenujte všetky odevné súčiastky v poradí, v akom sa obliekajú.

Zaznamenajte aj odlišnosť letného a zimného odevu.

0404020502 Opíšte každú zistenú odevnú súčiastku samostatne. Pri každej uveďte: názov, materiál, z ktorého je zhotovená, jeho farba, možnosti iných materiálov a farieb, z ktorých môže byť zhotovená, spôsob výzdoby, spôsob úpravy pri oblečení, príležitosti, pri ktorých môže byť oblečená. Dokumentujte fotografiou.

04040203 Mužský účes

0404020301 Uveďte každý typ tradičného účesu mužov podľa generácií, uveďte názov, stručný opis a podľa možnosti dokumentujte fotografiou (napr. z minulosti).

04040204 Výrobcovia mužského odevu a obuvi

0404020401 Existuje v obci niekto, kto zhotovuje súčiastky tradičného mužského odevu? Aké súčiastky zhotovuje? Zaznamenajte meno a priezvisko (aj prímenie), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

0404020402 Existuje v obci niekto, kto zhotovuje mužskú obuv? Aké druhy obuvi zhotovuje? Zaznamenajte meno a priezvisko (aj prímenie), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

05 VÝTVARNÁ KULTÚRA

- 0501 Textil
- 0502 Drevo
- 0503 Kov
- 0504 Hlina
- 0505 Iné materiály

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Autorka:
Oľga Danglová

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Bratislava 2010

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SĽUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SĽUK-u

Vydané v rámci realizácie Koncepcie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Autorka:

Mgr. Olga Danglová, CSc.

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010

ISBN 978-80-970602-1-3

05 VÝTVARNÁ KULTÚRA

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

0501 Textil

050101 Tkaniny

Tkaniny sa vyrábali podomácky z ľanu, konope, bavlny, vlny. Vyrábali sa tkaniny zdobené špecifickými dekoratívnymi technikami (napr. rips, keper, preberanie). Zhotovovali sa vlnené tkaniny s vlasom – tzv. guby. Známe bolo tkanie úzkych tkaníc na kartičkách, doštičkách alebo malých krosienkach. Uvedené tkaniny sa používali na hospodárske účely (plachty na nosenie, prikrývky na rozmanité účely a i.), pri zariaďovaní interiéru (obrusy, prikrývky, obliečky, handričkové koberce a i.), ako súčasť odevu a pod.

05010101 Ktoré z menovaných druhov textílií sa v minulosti považovali za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05010102 Zachovali sa vo vašej obci/meste originály uvedených textílií? Uvedte miestny názov textílie, meno a priezvisko (aj prímenie) majiteľa, adresu a priložte fotografickú dokumentáciu.

05010103 Žijú ešte v obci/meste ľudia, ktorí ovládajú uvedené tradičné textilné techniky od fázy prípravy nití až po tkanie? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu a pri každom uvedte, či pracuje pre vlastné potešenie, alebo na objednávku (pre odberateľov) a či pracuje podľa tradičných vzorov, alebo podľa predlôh získaných z príručiek domácich prác, ženských časopisov a i.

05010104 Na akých predmetoch v domácnosti (obrusy, dekoratívne vankúše, koberce, odev a i.) alebo iných miestach (napríklad reštauračné podniky) sa s nimi stretneme?

05010105 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestni výrobcovia textilu?

05010106 Organizujú sa v obci/meste alebo okolí kurzy na ručnú výrobu textílií, ktorých?

05010107 Jestvuje v obci/meste obchod, kde sa predávajú suveníry propagujúce miestnu produkciu?

050102 Modrotlač

05010201 Využívala sa u vás pri šití kroja alebo bytových textílií (obrusy, periny) modrotlač? Dokedy? V ktorej modrotlačiarскеj dielni sa kupovala?

05010202 Jestvovala v minulosti vo vašej obci/meste modrotlačiarска dielňa? Zostali po nej nejaké pamiatky – okrem technického zariadenia napríklad modrotlačiarске formy, vzorníky? Priložte fotodokumentáciu.

05010203 Zachovali sa ešte vo vašej obci/meste originály textílií alebo odevu zhotovených z modrotlače? Kde sa dajú nájsť? Uvedte miestny názov textílie, meno a priezvisko (aj prímenie) majiteľa, adresu a priložte fotografickú dokumentáciu.

05010204 Na akých druhoch odevu, resp. predmetov v domácnosti (obrusy, vankúše) alebo na iných miestach (napríklad reštauračné podniky) sa ešte stretneme s využitím modrotlače?

05010205 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa objavujú výrobky z modrotlače?

05010206 Jestvuje v obci/meste obchod, kde sa tieto výrobky predávajú ako suveníry? Priložte fotodokumentáciu.

050103 Výšivka

05010301 Zdobili sa u vás kroje alebo textílie výšivkou? Dokedy? Vedeli vyšívať všetky ženy alebo len niektoré zručné ženy, u ktorých sa výšivky objednávali?

05010302 Považovala sa v minulosti, resp. podnes výšivka za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05010303 Zachovali sa ešte vo vašej obci/meste originály pôvodných výšiviek? Kde sa dajú nájsť? Uvedte miestny názov textílie, na ktorej je výšivka, meno a priezvisko (aj prímenie) majiteľa, adresu a priložte fotodokumentáciu.

05010304 Žijú ešte u vás vyšívачky, ktoré ešte ovládajú techniky tradičného vyšívania? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu a pri každej uvedte, či pracuje pre vlastné potešenie, alebo na objednávku (pre odberateľov).

05010305 Uvedte, na akých druhoch predmetov v domácnosti (obrusy, dekoratívne vankúše, výšivka zarámovaná ako obraz) alebo na iných miestach (napríklad reštauračné podniky) sa stretne s výšivkou.

05010306 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne vyšívачky?

05010307 Organizujú sa v obci/meste alebo okolí výšivkárske kurzy?

05010308 Jestvuje v obci/meste obchod, kde sa predávajú suveníry propagujúce miestnu produkciu? Priložte fotodokumentáciu.

050104 Čipka

05010401 Zdobili sa u vás kroje alebo textílie čipkou? Dokedy? Vedeli čipky zhotovovať všetky ženy alebo sa objednávali len u niektorých zručných žien?

05010402 Považovala sa čipkárska tradícia v minulosti, resp. podnes za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05010403 Ak sa u vás čipky nezhotovali, ale pritom na kroji alebo inom textile nesmeli chýbať, kde sa kupovali?
Dokumentujte čipky fotograficky s uvedením pôvodu.

05010404 Zachovali sa ešte vo vašej obci/meste originály pôvodných čipiek? Kde sa dajú nájsť?
Uvedte miestny názov textílie, na ktorej je čipka, meno a priezvisko (aj prímenie) majiteľa, adresu a priložte fotodokumentáciu.

05010405 Žijú ešte u vás čipkárky, ktoré ešte ovládajú tradičné čipkárske techniky?
Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu a pri každej čipkárke uvedte, či pracuje pre vlastné potešenie, alebo na objednávku (pre odberateľov).
Dokumentujte výrobu a hotové čipky fotograficky.

05010406 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne čipkárky?

05010407 Organizujú sa čipkárske kurzy u vás alebo v blízkom okolí?

05010408 Jestvuje v obci/meste obchod, kde sa predávajú suveníry propagujúce miestnu čipkársku produkciu? Priložte fotodokumentáciu.

0502 Drevo

050201 Rezbárstvo

05020101 Ktoré drevené predmety sa vo vašej obci/meste v minulosti zdobili rezbou?

Vyberte: stavebné prvky (brány, štíty, zábradlia na pavlačiach, prístenné stĺpy, preklady okien, dverí, stropných trémov), kríže, náhrobníky, poľnohospodárske náradie (hrable, kosy, oselničky, oje na voze, jarmá, iné), ženské pracovné nástroje (praslica, piest, kolovrat, krosná, čipkárske paličky, iné), bačovský riad (črpáky, črpačky, naberačky, formy na syry, palice, iné), nábytok (truhle, lavice, posteľe, stoličky), formy na medovníky, na modrotlač, palice, náhrobníky, úle, hračky, iné.

05020102 Zachovali sa ešte vo vašej obci/meste predmety zdobené tradičnou rezbou?

Kde sa dajú nájsť? Uveďte názov, umiestnenie a dokumentujte fotografiou.

05020103 Rezbárske techniky

Vyberte: rezba (pravidelné hlbšie zářezy do podkladovej plochy nožom alebo dlátom, reliéfna rezba), rytie (jemnejšie zářezy línií do plochy), intarzia (vkladanie dreva inej farby), prelamovanie (zdobenie dreveného podkladu prerezávaním plochy), výzdoba razením kovovými razidlami, vypaľovaním, leptaním kyselinou.

Aké dekoratívne techniky používali rezbári? Na akých predmetoch? Ktorý druh rezbárskej techniky sa v minulosti, resp. podnes považuje za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05020104 Zhotovovali rezbári vo vašej obci/meste drevené sošky? Čo znázorňovali?

Napr. betlehemský námet, svätcov, svetské námety a pod. Uveďte názov každej sošky, umiestnenie a podľa možnosti priložte fotodokumentáciu.

05020105 Ak sa u vás drevené sošky nevyrábali a predmety nezdobili, pritom sa však v bežnom alebo sviatočnom živote používali, kde sa kupovali?

Dokumentujte sošky fotograficky s uvedením pôvodu.

05020106 Žijú ešte v obci/meste rezbári, ktorí ovládajú tradičné rezbárske techniky? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, výrobky a rezbársku techniku. Pri každom z nich uveďte, či pracuje pre vlastné potešenie alebo na predaj (objednávku). Priložte fotodokumentáciu.

05020107 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestni rezbári?

05020108 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí rezbárske kurzy?

05020109 Jestvuje v obci/meste obchod, kde sa predávajú suveníry propagujúce miestnu rezbársku produkciu? Uvedte adresu a priložte fotodokumentáciu.

0503 Kov

050301 Kováčstvo

05030101 Jestvovala v minulosti vo vašej obci/meste kováčska dielňa? Dokedy? Vyrábali sa tam aj predmety s estetickou funkciou? *Napr.: kované kríže, náhrobníky, ozdobné kovania na poľnohospodárskom alebo inom náradí (oje na voze, jarmá a pod.), ozdobne kované architektonické prvky (dvere, okenice, mreže, kovania dverí, okien, petlice, vývesné štíty), ozdobené kovania na nábytku, iné?*

05030102 Ktoré z nich sa považovali za špecifické pre vašu obec/mesto? Prečo?

05030103 Zachovali sa v obci/meste originály miestnej kováčskej produkcie? Uvedte názov výrobku, umiestnenie (adresu) a priložte fotodokumentáciu.

05030104 Ak sa u vás takéto predmety nevyrábali, ale vyskytovali, kde sa kupovali? Dokumentujte uvedené predmety fotograficky.

05030105 Žijú v obci/meste kováči, ktorí ešte ovládajú tradičné remeslo? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú a kde ich predávajú. Priložte fotodokumentáciu.

05030106 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne kováčske výrobky?

05030107 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí kováčske kurzy?

050302 Kovolejárstvo a kovotepectvo

05030201 Zhotovovali sa u vás zvonce kovolejárskou alebo kovotepeckou technikou? Uvedte výrobcu, opíšte jeho výrobky a priložte fotodokumentáciu.

05030202 Zhotovovali sa u vás šperky kovolejárskou alebo kovotepeckou technikou (prstene, náušnice, náhrdelníky, iné)? Aký druh výzdoby sa

uplatňoval pri ich povrchovej úprave: Zdobili sa pomocou razidiel, rytím alebo inkrustáciou (vkladaním inofarebných kovov)? Uvedte výrobcu, jeho výrobky a priložte fotodokumentáciu.

05030203 Vyrábali sa u vás šperky filigránovou technikou (spletaním kovových drôtikov)? Dokedy? Uvedte výrobcu, jeho výrobky a priložte fotodokumentáciu.

05030204 Vyrábali sa u vás výrobky, ktoré boli súčasťou odevu (spinky, spony, brošne, nášivky, gombíky, pracky, iné)? Uvedte výrobcu, jeho výrobky a priložte fotodokumentáciu.

05030205 Ak sa u vás takéto predmety nevyrábali, ale vyskytovali, odkiaľ sa zaobstarávali? Dokumentujte uvedené predmety fotograficky.

05030206 Žijú v obci/meste výrobcovia šperkov, ktorí ovládajú tradičné spôsoby ich výroby? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú a kde ich predávajú.

05030207 Žijú v obci/meste výrobcovia zvoncov? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú a kde ich predávajú. Priložte fotodokumentáciu.

05030208 Používajú sa u vás zvonce? Uvedte kde a načo.

05030209 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne kovolejárske, kovotepecké alebo šperkárske výrobky?

05030210 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí kurzy zamerané na uvedené druhy výroby?

050303 Drotárstvo

05030301 Zaoberali sa u vás v minulosti ľudia drotárstvom? Dokedy?

Uvedte mená a priezviská drotárov.

05030302 Uvedte predmety z drôtu s estetickou funkciou, ktoré vyrábali (napr. misky, košíky, lyžičníky, vešiaky, podložky na žehličku, nosiče na poháre a i.).

05030303 Ak sa vo vašej obci/meste takéto drôténé predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05030304 Dajú sa vo vašej obci/meste nájsť tradičné drotárske výrobky? Ak áno, uvedte názov výrobku a priložte fotodokumentáciu.

05030305 Žijú v obci/meste výrobcovia výrobkov z drôtu? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú a kde ich predávajú. Priložte fotodokumentáciu.

05030306 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj drotárske výrobky?

05030307 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí drotárske kurzy?

0504 Hlina

050401 Hrnčiarstvo

05040101 Jestvovala v minulosti vo vašej obci/meste hrnčiarska alebo džbankárska dielňa?

Uvedte prípadný názov, meno a priezvisko (aj prímenie) výrobcu, v ktorých rokoch pôsobila a pod.

05040102 Na aký sortiment výrobkov sa zameriavala? *Tradičné úžitkové výrobky boli hrnce, krčahy, džbány, misy, taniere, pekáče, poháre, kahance, čutory, svietniky, sväteničky, kachlice a iné. K figurálnej tvorbe patrili postavy zvierat, ľudí, svätcov, betlehemy, figurálne svietniky a iné.*

05040103 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05040104 Považovala sa v minulosti, resp. podnes výroba uvedeného druhu keramiky za špeciálny prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? V čom bola keramika špecifická: v postupe výroby, technológii výzdoby, vzoroch, farebnosti?

05040105 Kde sa dnes nachádzajú výrobky tradičnej keramiky pôvodom z vašej obce?

Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene.

Priložte fotodokumentáciu.

05040106 Ak bola u vás hrnčiarska alebo keramická dielňa a už neexistuje, kde sa nachádza zariadenie z nej (keramická pec, hrnčiarsky kruh a iné)? Priložte fotodokumentáciu.

05040107 Žijú ešte u vás v obci/meste keramikári, ktorí ovládajú tradičné remeslo? (uvedte kontakt).

05040108 Je vo vašej obci/meste činná keramická dielňa zameraná na hrnčiarsku alebo džbankársku produkciu? Aké druhy predmetov vyrábajú? Kde ich predávajú?

05040109 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne keramické výrobky?

05040110 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí keramické kurzy?

0505 Iné materiály

050501 Sklo

05050101 Bola vo vašej obci/meste sklárska výroba? Uvedte názov sklárne, mená majiteľov, v ktorých rokoch pôsobila, na aký sortiment výrobkov sa zameriavala a pod.

05050102 Ktorý produkt sklárskej výroby sa považoval alebo považuje za špecifický, charakteristický pre vašu obec/mesto?

05050103 Vyrábalo sa v sklárskej dielni fúkané sklo? V čom spočívali jeho špecifiká? V postupe výroby, technológii výzdoby, vzoroch, farebnosti?

05050104 Kde sa nachádzajú tradičné výrobky sklárne? Uvedte mená a priezviská majiteľov, adresy a pod.: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05050105 Je vo vašej obci/meste činná sklárska výroba? Aké druhy predmetov vyrábajú? Kde ich predávajú?

05050106 Žijú v obci/meste sklári, ktorí ešte ovládajú tradičné remeslo?

05050107 Ak u vás bola sklárska výroba a už neexistuje, kde sa nachádza zariadenie z dielne? Dokumentujte fotografiami pozostatky zaniknutej tradície.

050502 Prútie

05050201 Zhotovovali sa u vás výrobky z prútia (koše, košíky rôznych druhov, úle, veľkonočné korbáče a pod.)? Uvedte, ktoré výrobky, meno a priezvisko (aj prímenie) známych košíkárov a v ktorých rokoch vyrábali.

05050202 Považovala alebo považuje sa táto výroba za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050203 Kde sa dnes nachádzajú výrobky pôvodom z vašej obce/mesta? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich

v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene.

Priložte fotodokumentáciu.

05050204 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05050205 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania prútia?

Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú, či ich vyrábajú aj na predaj, kde ich predávajú.

05050206 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z prútia?

05050207 Organizujú sa u vás alebo v blízkom okolí košíkárske kurzy?

050503 Slama

05050301 Zhotovovali sa u vás výrobky zo slamy?

Tradičnými výrobkami boli: slamenice (nádoby na úschovu obilia), koše, slamienky na chlieb, zásobnice, rohože, úle, slamené stromčeky a iné úžitkové predmety.

Uvedte, ktoré výrobky, meno a priezvisko (aj prímenie) známych výrobcov a v ktorých rokoch vyrábali.

05050302 Považovala alebo považuje sa táto výroba za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050303 Kde sa dnes nachádzajú výrobky pôvodom z vašej obce/mesta? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Doložte fotograficky.

05050304 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05050305 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania slamy? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú, či ich vyrábajú aj na predaj, kde ich predávajú.

05050306 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky zo slamy?

050504 Šúpolie

05050401 Zhotovovali sa u vás výrobky zo šúpolia (listov kukuričného klasu)?

Uvedte, ktoré výrobky, meno a priezvisko (aj prímenie) známych výrobcov a v ktorých rokoch vyrábali.

05050402 Považovala alebo považuje sa táto výroba za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050403 Kde sa dnes nachádzajú výrobky pôvodom z vašej obce? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05050404 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05050405 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania šúpolia?

Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrábajú, či ich vyrábajú aj na predaj, kde ich predávajú.

05050406 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky zo šúpolia?

050505 Pálka

05050501 Zhotovovali sa u vás výrobky z pálky? *Pálka je druh močiarnej rastliny, ktorej byl' a listy sa využívali na zhotovovanie úžitkových predmetov: tašky, rohože, kabelky.*

Uvedte, ktoré výrobky sa u vás vyrábali, meno a priezvisko (aj prímenie) výrobcu a v ktorých rokoch pôsobil.

05050502 Považovala alebo považuje sa táto výroba za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050503 Kde sa dnes nachádzajú výrobky pôvodom z vašej obce/mesta? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05050504 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05050505 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania páľky? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrába, či ich vyrába aj na predaj, kde ich predáva a pod.

05050506 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z páľky?

050506 Traviny, kôra, lub

05050601 Zhotovovali sa u vás výrobky z uvedených materiálov?

Lub je štiepaný a ohýbaný drevený plát.

Uvedte, ktoré výrobky sa u vás vyrábali, meno a priezvisko (aj prímenie) výrobcu a v ktorých rokoch pôsobil.

05050602 Považovala alebo považuje sa táto výroba za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050603 Kde sa dnes nachádzajú výrobky pôvodom z vašej obce/mesta? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05050604 Ak sa u vás takéto predmety vyskytovali, ale nevyrábali, odkiaľ sa zaobstarávali?

05050605 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania uvedených materiálov? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké druhy predmetov vyrába, či ich vyrába aj na predaj, kde ich predáva a pod.

05050606 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z týchto materiálov?

050507 Kameň

05050701 Jestvovala v minulosti vo vašej obci/meste kamenárska dielňa? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie) kamenára a dokedy dielňa pôsobila.

05050702 Vyrábali sa tam aj výrobky, ktoré mali aj estetickú funkciu?

Patrili k nim: stavebné prvky (brány, štíty, zábradlie na pavlačiach, prístenné stĺpy, preklady okien, dverí, stropných trémov), náhrobníky, prícestné sochy, kríže, iné. Uvedte výrobky kamenárskej dielne.

05050703 Zachovali sa ukážky tradičného kamenárstva? Kde sa nachádzajú?

Priamo v obci/meste, na fotografických záznamoch, na fotografiách, v múzeu, v písomnostiach (kronika obce, iné pramene), inde? Priložte fotodokumentáciu.

05050704 Je vo vašej obci/meste kamenárska dielňa? Uvedte názov firmy, meno a priezvisko (aj prímenie), adresu kamenára a aké predmety sa tam vyrábajú. Nadväzuje na tradičnú výrobu? Je v niečom špecifická? Zásobuje okruh odberateľov aj zo širšieho okolia? Priložte fotodokumentáciu.

050508 Rohovina

05050801 Zhotovovali sa vo vašej obci/meste niektoré predmety z rohoviny a kostí?

Uvedte, aké predmety sa vyrábali (napr. hrebene, dózy, trúby, solníčky, výrobky z parožia, poľovnícke suveníry), meno a priezvisko (aj prímenie) výrobcu a kedy sa výroba skončila.

05050802 Považovala alebo považuje sa výroba uvedených druhov za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05050803 Kde sa dnes tieto výrobky nachádzajú?

Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05050804 Žijú ešte v obci/meste výrobcovia ovládajúci techniku spracovania rohoviny alebo parožia? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, aké predmety vyrábajú, kde ich predávajú a priložte fotodokumentáciu.

05050805 S ktorými z uvedených predmetov sa možno stretnúť v interiéroch domácností, resp. na iných miestach?

05050806 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z rohoviny?

050509 Kožušina

05050901 Zhotovovali sa vo vašej obci/meste kožuchy zdobené výšivkou alebo nášivkami z kože? Opíšte tradičnú techniku výzdoby kožuchov a uvedte meno a priezvisko (aj prímenie) kožušníka, obdobie, v ktorom pôsobil, a pod.?

05050902 Považovala alebo považuje sa výroba a výzdoba kožuchov za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05050903 Kde sa dnes kožušinové výrobky pôvodom z vašej obce/mesta nachádzajú?

Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene.

05050904 Žijú v obci/meste kožušníci ovládajúci tradičnú techniku výzdoby kožuchov?

Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, priložte fotodokumentáciu.

05050905 Organizuje obec/mesto výstavky výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z kožušiny?

050510 Koža

05051001 Zhotovovali sa vo vašej obci/meste predmety z kože?

05051002 Uvedte ktoré (opasky, kapsy, krpce, iné druhy koženej galantérie).

05051003 Považovali alebo sa považujú niektoré výrobky z kože za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Ktoré a prečo?

05051004 Kde sa dnes tradičné výrobky z kože pôvodom z vašej obce nachádzajú? Uvedte kde a kontaktné údaje: u jednotlivcov, v zbierkach existujúcich v obci/meste, v múzeu, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene.

05051005 Žijú v obci/meste výrobcovia ovládajúci tradičnú techniku spracovania a výzdoby kože? Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, výrobky, spôsob predaja.

05051006 Vyrábajú tradičný sortiment alebo sa orientujú na nové výrobky (napr. kožený šperk, peňaženky a pod.)?

05051007 Organizuje obec/mesto výstavy výtvarnej tvorby, na ktorých sa prezentujú aj miestne výrobky z kože?

050511 Cesto

05051101 Vyrábali a zdobili sa v minulosti vo vašej obci/meste medovníky? Dokedy?

05051102 Uvedte, aký bol tradičný medovníkársky sortiment (koníky, panny, srdcia, iné).

05051103 Považovali sa v minulosti, resp. podnes sa považujú medovníkárske výrobky za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05051104 Zachovali sa tradičné medovníkárske výrobky, resp. drevené formy na medovníky? Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051105 Žijú v obci/meste výrobcovia orientovaní na výrobu medovníkov, obradových koláčov, ozdobných tort? Uvedte kontakt. Priložte fotodokumentáciu.

050512 Papier

05051201 Používali sa u vás v minulosti „vystrihovačky“ (ozdoby vystrihnuté z papiera) na výzdobu interiéru? Dokedy?

05051202 Dekorovali sa náhrobné vence, svadobné party, iné obradové predmety papierovým dekorom (napr. kvetmi z krepového papiera)? Zapište takéto predmety.

05051203 Zachovali sa v zbierkach existujúcich v obci? Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051204 Považovali alebo považujú sa niektoré z týchto predmetov za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Prečo?

05051205 Pôsobia v obci/meste ľudia, ktorí uvedené predmety vyrábajú?

Uvedte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu, výrobok a účel, na ktorý sa používa.

050513 Kraslice

05051301 Zdobili sa u vás v minulosti k Veľkej noci kraslice? Dokedy sa táto tradícia uchovala? Aký bol účel kraslíc (dar pre polievačov, ozdoba zelenej halúzky pri obchôdzke, iné)?

05051302 Akou technikou sa kraslice zhotovovali? *Zaužívané boli tieto techniky: jednoduché farbenie v rastlinných odvaroch, batikovaním (nanášaním vosku kovovou rúrkou alebo špendlíkom), voskovaním (nanášaním farebného vosku), leptaním (kapustnicou, octom), vyškrabovaním, oblepovaním slamou, dužinou, trávami, textíliami, drôtovaním, písaním.*

Uvedte techniky a priložte fotodokumentáciu.

05051303 Považovali alebo považujú sa kraslice zdobené určitou technikou za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto?

05051304 Zachovali sa kraslice zdobené tradičnou technikou? Uvedte kde: v domácnostiach,

v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051305 Je ešte v obci/meste živé zdobenie kraslíc tradičnou technikou?

Doložte fotografiou a uveďte meno a priezvisko (aj prímenie) autorky kraslice, rok výroby.

05051306 Akou technikou sa dnes kraslice zdobia? Uveďte aj nové ozdobovacie techniky.

05051307 Venuje sa niekto výzdobe kraslíc vo väčšom meradle (napr. na predaj)? Uveďte meno a priezvisko (aj prímenie), adresu a techniku zdobenia. Priložte fotodokumentáciu.

050514 Hračky

05051401 Pamätáte sa, s akými hračkami sa deti v minulosti hrávali? Uveďte druhy hračiek:

Mohli to byť kópie ozajstných predmetov, športové pomôcky, skladačky, bábiky, zvieratká, pracovné náradia, hudobné nástroje a iné. Zhotovovali sa z dreva, textilu, hliny, kostí, slamy, šúpolia, cesta a iných materiálov.

Uveďte názov hračky a z akého materiálu bola zhotovená.

05051402 Považovali sa v minulosti, resp. podnes niektoré z uvedených hračiek za špecifický prejav, charakteristický len pre vašu obec/mesto? Uveďte ktoré.

05051403 Zachovali sa ešte tradičné hračky? Uveďte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051404 Pôsobia vo vašej obci/meste výrobcovia hračiek? Uveďte meno a priezvisko, adresu, aké druhy hračiek vyrába a kde ich predáva. Doložte sortiment fotodokumentáciou.

050515 Obrazy

- 05051501** Vešali sa na steny interiéru obrazy s náboženskou tematikou? Dokedy?
- 05051502** Boli maľované na skle, na plátne alebo boli zhotovené olejotlačou?
- 05051503** Ak sa vo vašej obci/meste nezhotovovali, kde sa kupovali?
- 05051504** Považovali sa niektoré z nich za špecifické pre vašu obec/mesto?
- 05051505** Zachovali sa tieto obrazy? Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.
- 05051506** Žijú vo vašej obci/meste maliari obrazov alebo iných predmetov určených na dekorovanie interiéru?
- 05051507** Objednávajú si u nich ľudia obrazy alebo dekoratívne predmety?
Doložte sortiment fotodokumentáciou.

050516 Nástenná maľba

- 05051601** Zdobili sa vo vašej obci/meste vonkajšie alebo vnútorné steny murovaných domov ornamentálnou maľbou? Dokedy?
Datujte vznik poslednej nástennej maľby.
- 05051602** Maľovali sa na steny rastlinné kompozície, krajinky, iné?
- 05051603** Kde sa tieto kompozície umiestňovali? Okolo okien, dverí, pod bránami, vo vstupných priestoroch domu, inde?
- 05051604** Vyskytovala sa u vás ornamentálna maľba na zrubových domoch? Dokedy?
- 05051605** Považovali sa uvedené spôsoby výzdoby za špecifické pre vašu obec/mesto? Vyskytovali sa aj v širšom okolí? Kde?

05051606 Zachovali sa uvedené druhy nástennej výzdoby? Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051607 Slúži miestna tradícia dekoratívnej maľby ako inšpiračný zdroj pri výzdobe interiérov obytných domov, reštauračných zariadení, resp. iných stavieb? Kto je ich autorom? Priložte fotodokumentáciu objektov.

050517 Štukatúra

05051701 Používala sa vo vašej obci/meste na stenách domov plastická výzdoba štukou? Dokedy? Datujte poslednú výzdobu domu touto technikou.

05051702 Kde sa tieto kompozície umiestňovali? Okolo okien, dverí, pod bránami, vo vstupných priestoroch domu a pod.?

05051703 Považovali sa uvedené spôsoby výzdoby za špecifické pre vašu obec/mesto? Prečo? Nachádzali sa aj v širšom okolí?

05051704 Zachovali sa uvedené druhy nástennej výzdoby? Uvedte kde: v domácnostiach, v zbierkach existujúcich v obci/ meste, na fotografiách, v písomnostiach (kronika obce), iné pramene. Priložte fotodokumentáciu.

05051705 Slúži ešte dnes miestna štukatérska tradícia ako inšpiračný zdroj pri výzdobe interiérov, obytných domov, reštauračných zariadení, resp. iných stavieb? Kto je ich autorom? Priložte fotodokumentáciu objektov.

050518 Iné súčasné druhy tvorby

05051801 Bola alebo je vaša obec/mesto známe nejakým druhom umeleckej výroby, ktorý nie je v dotazníku uvedený? Uvedte druh výroby a kontakt na výrobcov. Priložte fotodokumentáciu.

INVENTARIZÁCIA TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY

06 UMELECKÁ KULTÚRA

- 0601 Ľudová slovesnosť**
- 0602 Ľudové piesne**
- 0603 Hudobné nástroje
a ľudové hudby**
- 0604 Tanec**
- 0605 Folklórne podujatia,
kolektívy, publikované zdroje**

Zostavil: Vladimír Kysel'
Odborný garant: Daniel Luther

Autori jednotlivých častí:
Anna Hlôšková
Andrea Jágerová
Bernard Garaj
Slavomír Ondejka
Katarína Košťalová

Koordinačné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SLUK

Bratislava 2010

Koordináčné centrum
tradičnej ľudovej kultúry

SĽUK

Vydalo:

© Koordináčné centrum tradičnej ľudovej kultúry
pri SĽUK-u

Vydané v rámci realizácie Koncepcie starostlivosti
o tradičnú ľudovú kultúru, schválenej vládou SR v roku 2007.

Editor: Vladimír Kysel'

Odborný garant: Mgr. Daniel Luther, CSc.

Autori jednotlivých častí:

PhDr. Anna Hlôšková, CSc.

Mgr. Andrea Jágerová

prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc.

Ing. Slavomír Ondejka

PhDr. Katarína Košťalová, PhD.

Oponenti:

PhDr. Katarína Košťalová, PhD.

prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc.

Mgr. Juraj Dubovec

doc. Ján Blaho

Igor Kovačovič

Recenzenti: doc. Ing. Viliam Gruska, Igor Kovačovič

Redaktor: Vladimír Kysel'

Zodpovedný redaktor: Mgr. Juraj Hamar, CSc.

Grafická úprava a príprava do tlače:

O+M, Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL s.r.o.

Bratislava 2010

ISBN 978-80-970602-1-3

06 UMELECKÁ KULTÚRA

Názov obce/mesta.

Dátum výskumu, spracovania, úpravy a pod. Zaznamenať každý úkon spojený s príslušnou informáciou.

Výskumník, upravovateľ a pod. Zaznamenať meno a priezvisko, adresu a iný kontakt každého, kto údaje získal, spracoval, upravil a pod.

Meno a priezvisko, dátum narodenia a adresa osôb, ktoré poskytli informácie na vyplnenie každej časti dotazníka.

0601 Ľudová slovesnosť

K hodnotným prejavom tradičného ľudového umenia patrí rozprávačské majstrovstvo. V každej obci/meste sa našli nadaní jednotlivci, ktorí vedeli vyrozprávať tradičné folklórne príbehy – rozprávky, povesti, legendy, ale aj príbehy zo života, ktoré sa skutočne v obci/meste stali a zostali v spomienkach obyvateľov. Rozprávači mali obvykle výbornú pamäť, pekný jazykový prejav v miestnom nárečí, používali rôzne prirovnania, príslovia a porekadlá, iní vynikali v rozprávaní žartovných príbehov a anekdot, deti vedeli zabaviť hádankami a pod. Zaujímame sa nielen o takýchto majstrov – rozprávačov, ale aj o vybrané ľudové rozprávačské žánre: rozprávky, povesti, legendy, miestne príbehy zo života, humoristické príbehy. Vhodným prostredím získania základných informácií pre tento dotazník môže byť miestna škola.

060101 Rozprávky

06010101 Poznáte z rozprávání rodičov/starých rodičov/miestnych občanov rozprávky o drakoch a princeznách? Zapište názvy takýchto rozprávok a uveďte, či sú rovnaké alebo podobné tým, ktoré poznáte z kníh (napr. P. Dobšinského), alebo či ich môžete považovať za odlišné, osobité pre vašu obec/mesto?

06010102 Uveďte iné rozprávky, ktoré sú osobité pre vašu obec/mesto. Napíšte názvy.

06010103 Ako sa u vás nazývajú takéto príbehy? Rozprávky alebo inak?

06010104 Rozprávajú rodičia deťom rozprávky?
Urobte v škole medzi deťmi prieskum a uveďte, či rodičia rozprávky rozprávajú, čítajú deťom a pod. a ako často (napr. väčšina rodičov rozpráva deťom rozprávky alebo menšia časť rodičov..., rozprávky sa už nerozprávajú, ale...).

060102 Povesti

06010201 Poznáte rozprávanie o tom, ako obec/mesto dostali meno? Zapište takéto rozprávanie.

06010202 Existujú rozprávania o tom, odkiaľ prišli prví obyvatelia obce/mesta?
Zapište takéto rozprávanie.

06010203 Existujú rozprávania o jednotlivých častiach obce/mesta? Zapište takéto rozprávanie.

06010204 Existujú rozprávania o stavbách v obci/meste alebo na okolí?
Zapište takéto rozprávanie napr. o kostole, zvonici, moste, studni, zrúcanine, kaštieli, božej muke, cintoríne, podzemnej chodbe a pod.

06010205 Existujú rozprávania o významných rodákoch alebo ľuďoch, ktorí kedysi v obci/meste žili? Zapište takéto rozprávanie.

06010206 Existujú rozprávania o vílach, permoníkoch, vodníkovi, blúdiacom svetielku, psovi bez hlavy, čertovi, bosorke, zmokovi, spiacich rytieroch, bielej panej, smrtke, poludnici, zázračnom mníchovi...?
Zapište takéto rozprávanie.

06010207 Sú u vás známe rozprávania o Svätoplukovi, Karolovi Róbertovi, husitoch, Žižkovi, Tatároch, Turkoch, kurucoch a labancoch, Jánošíkovi a iných zbojníkoch, kráľovi Matejovi, Márii Terézii, Jozefovi II., Štefánikovi, Masarykovi, Hlinkovi, Dubčekovi?
Zapište takéto rozprávanie.

06010208 Ako sa nazývajú takéto rozprávania?
Ak nie povesti, tak ako?

060103 Legendy

06010301 Rozprávajú sa u vás príbehy o Ježišovi

Kristovi, sv. Petrovi, Panne Márii,
o sv. Cyrilovi a Metodovi alebo o iných svätých?
Zapíšte takéto rozprávanie.

06010302 Rozprávali sa tieto príbehy aj v minulosti?

06010303 Viažu sa tieto príbehy k nejakému miestu
v obci/meste?

060104 Spomienkové rozprávania

06010401 Ktoré tragické udalosti zo života lokality
(požiar, povodeň...) sa spomínajú
v rozprávaniach občanov?

06010402 Spomínajú občania na vystáhovalectvo
z obce, na druhú svetovú vojnu,
na Slovenské národné povstanie, na združstevňovanie,
na 21. august 1968 a iné pre obec/mesto významné
udalosti? Rozprávajú sa o nich spomienky alebo
príbehy z tých čias?

06010403 Je k niektorej z týchto udalostí v obci/meste
pamätník? Konajú sa pri ňom pietne
spomienky? Priložte fotodokumentáciu.

06010404 Učia sa deti o týchto udalostiach
a príbehoch v miestnej škole?

060105 Prístup k miestnej slovesnej tradícii

06010501 Ktoré z uvedených typov rozprávání sú
zaznamenané v miestnej kronike?

06010502 Žije v obci/meste človek, ktorý zbiera
a zapisuje tieto rozprávania? Uvedte meno
a priezvisko, dátum narodenia, adresu, vzdelanie,
povolanie a obsah zbierky.

06010503 Zbieral niekto vo vašej obci/meste ľudové
rozprávania? Uvedte meno a priezvisko,
adresu, kde sa zbierka nachádza, a jej obsah.

06010504 Žije u vás známy rozprávač ľudových
rozprávok, povestí, príbehov a pod.?
Uvedte meno a priezvisko, dátum narodenia, adresu,
vzdelanie, povolanie (napr. aj na dôchodku) a uvedte
názvy jeho/jej obľúbených.

0602 Ľudové piesne

Ľudový piesňový repertoár predstavuje súhrn piesní a skladieb, ktorých autori nie sú známi, ktoré sa prenášajú medzi generáciami ústnym podaním a ktoré sú vďaka tomu variabilné a regionálne pestré. Ľudové piesne boli v spoločenstve obce obvykle známe širšiemu okruhu ľudí, ale v poslednom čase sa zúžili spoločenské príležitosti na spev. O to dôležitejšie je zaznamenať známych aj celkom neznámych nositeľov piesňovej tradície, napr. miestnych spevákov a muzikantov, obyvateľov, ktorí si pamätajú rozsiahlejší počet ľudových piesní, zberateľov miestnych piesní, vydané aj nevydané zbierky, ale aj individuálne zápisy textov a melódií, zvukové nahrávky a pod., ktoré si občania uchovávajú pre vlastnú potrebu.

060201 Uvedte príležitosti, pri ktorých sa dnes zvyknú spievať ľudové piesne (v rodine, v malých priateľských skupinách, na svadbách, počas hodov a pod.). Každú situáciu stručne opíšte, aby ste vystihli, kto a v akom prostredí spieva ľudové piesne.

060202 Aký repertoár piesní sa obvykle spieva? Uvedte názvy obvykle spievaných ľudových piesní.

060203 Zaznamenajte miestnych pamätníkov a spevákov ľudových piesní. Každého z nich zaznamenajte na samostatný formulár dotazníka. Uvedte meno, priezvisko, dátum narodenia, vzdelanie, zamestnanie, adresu a zoznam piesní, ktoré pozná. Každú pieseň nahrajte a archivujte.

060204 Zaznamenajte miestnych zberateľov ľudových piesní. Každého z nich zaznamenajte na samostatný formulár. Uvedte meno, priezvisko, dátum narodenia, vzdelanie, zamestnanie, adresu a zapíšte, akú zbierku piesní vytvoril a vlastní (napr. rukopisné zápisy textov piesní, textov a notových záznamov, magnetofónových nahrávok, počet zaznamenaných piesní a pod.). Vytvorte kópiu zbierky a archivujte.

060205 Vyberte niekoľko ľudových piesní, ktoré sú pre obec typické a reprezentujú spevnú kultúru obce. Uvedte názov piesne (incipit) a priložte nahrávku piesne.

0603 Hudobné nástroje a ľudové hudby

Zaujímate sa o ľudové hudobné nástroje a obyvateľov obce/mesta, ktorí sa venujú výrobe takýchto hudobných nástrojov, hrajú na nich ľudové piesne alebo hrajú v ľudových hudobných zoskupeniach rozmanitého druhu a veľkosti: od malých dvoj- či trojčlenných po veľké cimbalové hudby, v dychových a miešaných tanečných muzikách, folkových, folk-rockových a iných. Počas niektorých sviatkov a zvykových situácií (napr. na fašiangy, hody a pod.) sa vytvárajú aj spontánne nástrojové zoskupenia. Pri zaradovaní muzikantov do tohto súpisu je dôležité posúdiť, či sa určitým spôsobom podieľajú na uchovávaní hudobnej tradície.

060301 Ľudové hudobné nástroje

Vyberte zo zoznamu hudobné nástroje, ktoré sa u vás vyskytovali, a dokumentujte ich. Ide o nástroje, ktoré niekto ešte vie vyrobiť, vie na nich hrať, takýto starý nástroj vlastní, zachoval sa v spomienkach obyvateľov a pod.: akordeón, banícka klopačka, bič, bubon, bunkoš, cimbal malý prenosný, cimbal veľký, citara, drumblá, dvojačka (pišťala), fujara, fujara trombita, gajdica, dvojjajdica, gajdy, goralská pišťala, handrárska pišťala, heligónka, hlinená pišťalka, hrací hrebeň, husle, chrastidlo, klarinet, klepáč, koncovka, kontrabas, korýtkové husle, kosáček bezdierkový, krahulce (rolničky), krídlówka, kukuričné husličky, kulaga, liate zvonce, list stromu, lupštik, makovicová hrkálka, obradné palice, okarina, oktávky malé, oktávky veľké, ostrohy, ozembuch, pastiersky roh, plechové zvonce, priečna flautička, rapkáč, rapkáč na kluku, rífová pišťala, sústružená pišťala, šesťdierková pišťala, trúbka (plechová), trúba z kôry, ústna harmonika, vábničky, važecký roh, viola, violončelo, malá basa (basička), vrbová pišťalka, ždiarska valaška, žlobcoky, detské hudobné nástroje, iné hudobné nástroje...

Každý tradičný hudobný nástroj opíšte v samostatnom formulári dotazníka:

06030101 Uvedte miestny názov tradičného hudobného nástroja.

Zaznamenajte jeho miery a názvy častí, z ktorých sa skladá. Priložte fotodokumentáciu.

06030102 Kto vo vašej obci/meste vie na tomto nástroji hrať? Pri akých príležitostiach hráva? Dokumentujte fotografiou muzikanta a videonahrávkou hry.

06030103 Kto vie nástroj vyrobiť? Dokumentujte fotografiou výrobcu.

06030104 Kto tento nástroj ešte vlastní (už sa na ňom nehra a ani sa nevyrába)? Priložte fotodokumentáciu nástroja.

06030105 Zaznamenajte charakteristické piesne, ktoré sa na nástroji hrajú.

06030106 Ak sa hudobný nástroj v obci/meste už nevyskytuje, uveďte približný rok zániku a zaznamenajte, kto na nástroji hrával, pri akých príležitostiach.

06030107 Hráči na ľudových hudobných nástrojoch
Každého hráča na tradičnom nástroji opíšte v samostatnom formulári.

0603010701 Meno a priezvisko, dátum narodenia, vzdelanie, zamestnanie, adresa bydliska. Priložte fotografiu.

0603010702 Na akých hudobných nástrojoch hrá? Ku každému hudobnému nástroju priložte zvukovú ukážku hry.

0603010703 Je muzikantom folklórneho súboru? Akého?

06030108 Výrobcovia ľudových hudobných nástrojov
Každého výrobcu tradičného nástroja opíšte v samostatnom formulári.

0603010801 Meno a priezvisko, dátum narodenia, vzdelanie, zamestnanie, adresa bydliska, internetová adresa. Priložte fotografiu.

0603010802 Aké hudobné nástroje vyrába? Uveďte názov nástroja a priložte fotografie.

0603010803 Kde sa dá hudobný nástroj kúpiť?

060302 Ľudové hudby

Ktoré z uvedených ľudových hudieb sú vo vašej obci/meste dodnes známe? Uvedte, či pôsobili v minulosti, alebo hrajú v súčasnosti.

Vyberte zo zoznamu: sláčiková hudba, sláčiková hudba s akordeónom, sláčiková hudba s heligónkou, sláčiková hudba s iným nástrojom, cimbalová hudba, cimbalová hudba s akordeónom, cimbalová hudba s klarinetom, cimbalová hudba s iným hudobným nástrojom, gitarová hudba, dychová hudba (malá), dychová hudba (veľký orchester), gajdošská hudba (gajdy s iným hudobným nástrojom), kopaničiarska hudba (heligónka, trúbka, klarinet), tamburášska hudba, moderná populárna hudba hrajúca ľudové piesne, iné ľudové hudby s rôznou kombináciou nástrojov (heligónka, saxofón, ozembuch, iné nástroje...).

06030201 Uvedte, ktorá z uvedených ľudových hudieb pôsobí v obci/meste, jej názov, meno a priezvisko vedúceho hudby, kontaktné adresy.

06030202 Kto v nej hráva? Uvedte postupne členov hudby v poradí:
meno a priezvisko, dátum narodenia, hudobný nástroj.

06030203 Kde a pri akých príležitostiach ľudová hudba vystupuje a aký je jej repertoár?

06030204 Ak sa nevyskytuje, uvedte, ktorá z ľudových hudieb (podľa zoznamu) v obci/meste pôsobila v minulosti, meno a priezvisko vedúceho, v ktorom období pôsobila a približný rok zániku.

0604 Tanec

K tradičnému tanečnému prejavu zaradíme tance rozmanitého pôvodu, od tzv. pôvodných (sólové mužské a ženské tance, krúživé tance starého štýlu) po novodobejšie zľudovené tance (mazúrka, valčík, polka, dobové tanečné hry a pod.).

060401 Tanečné osobnosti

Zaznamenajte známych žijúcich a nežijúcich tanečníkov a tanečníčky, ktorí vynikali v tradičnom ľudovom tanci. Každú osobnosť zaznamenajte v samostatnom formulári dotazníka.

06040101 Uvedte meno a priezvisko, prezývku (napr. Juraj Ovšák – Guba), dátum a miesto narodenia, adresu bydliska.

06040102 Priložte ukážku tanca.
Urobte audiovizuálny záznam vybraného tanca, v ktorom najlepšie vyniknú tanečné schopnosti tanečníka/tanečníčky.
Uvedte názov tanca a priložte videozáznam.

060402 Tanečná kultúra obce/mesta v minulosti

06040201 Aké tanečné príležitosti sa vo vašej obci vyskytovali?
Uvedte konkrétne tanečné príležitosti, prípadne ich špecifické názvy (odpust, fašiangy, krst, svadba, zábava...).

06040202 Kde sa zvyklo tancovať?
Uvedte miesto (humno, stodola, veľká izba v gazdovstve a pod.) a verejný priestor (na moste, pred kostolom, v miestnej krčme), kde sa obvykle tancovalo.

06040203 Vymenujte názvy tancov, ktoré sa vo vašej obci/meste tancovali.
Zistite názvy tancov, ktoré sa v obci tancovali, aj keď sú známe iba z počutia od staršej generácie a dnes ich už nikto nevie zatancovať.

06040204 Vymenujte, v akom poradí sa tance obvykle tancovali na tanečnej zábave (tzv. tanečný poriadok).

06040205 Zapíšte obec/obce/mesto, kam sa chodilo na tanečné zábavy.

060403 Výskyt ľudových tancov v súčasnosti

06040301 Zaznamenajte podujatia a príležitosti, pri ktorých sa tradičné ľudové tance v súčasnosti spontánne tancujú. Uvedte aj názov ľudového tanca/tancov, ktoré sa dnes tancujú.

Zaznamenajte aj tie podujatia, kde sa tancujú len v malej miere popri moderných tancoch.

060404 Dokumentácia tancov

Zaznamenajte tance, ktoré sú charakteristické pre vašu obec/mesto.

06040401 Uvedte názov tanca a príležitosť, pri ktorej sa tancoval.

Niektoré tance sa tancovali iba pri určitých príležitostiach, napr. chorovody, niektoré svadobné alebo fašiangové tance a pod.

06040402 Priložte videozáznam tanca.

Tanec nasnímajte v malom obsadení tanečníkmi a zvolte neutrálne prostredie.

0605 Folklórne podujatia, kolektívy, publikované zdroje

Zaznamenávame údaje o podujatiach, kolektívoch a osobnostiach, ktoré sa venovali a venujú uchovávaniu a prezentovaniu tradičných ľudových prejavov – spevu, hudbe, tancu, ale aj ukážkam tradičnej výroby, remesiel, výtvarným a ďalším umeleckým prejavom. Ich tvorba je súčasťou histórie a kultúry obce. Predstavuje dôležitý inšpiračný zdroj pre budúce generácie. Poznatky o vzniku a vývine takýchto podujatí, o pôsobení skupín či významných jednotlivcov, o ich osobnej motivácii a úlohe pri uchovávaní tradícií obvykle nie sú systematicky zaznamenané a archivované. Často sa nachádzajú iba v súkromných záznamoch a spomienkach jednotlivcov. V tejto časti sa zameriavame na zhromaždenie prehľadných informácií a všímame si aj nové, súčasné formy tvorby – knižnú, zvukovú, audiovizuálnu, multimediamiálnu produkciu a pod.

060501 Folklórne, výtvarné a remeselnícke podujatia

Podujatia môžu byť rôzneho typu, napr. folklórna slávnosť, festival, súťaž, prehliadka, výstava, koncert a pod. Dôležité je, že podujatie je organizované pre návštevníkov a program je zameraný na ľudové tanečné, spevné, hudobné či výtvarné umenie, kulinársku kultúru alebo iné prejavy tradičnej ľudovej kultúry. Ak sa v obci/meste koná viacero takýchto podujatí, pre každý z nich vyplňte samostatný formulár dotazníka a do dokumentácie založte fotografie z podujatia, jeho symboly (napr. plagát, výtvarný znak podujatia – logo, hudobná zvučka, používaný ornamentník a pod.), ako aj písomné dokumenty (napr. program, zoznam účinkujúcich, organizačného výboru, členov prípravných komisií a pod.).

06050101 Koná sa vo vašej obci/meste podujatie zamerané na prejavy tradičnej ľudovej kultúry? Uvedte názov podujatia a jeho stručnú charakteristiku.

06050102 Uvedte, ako často sa podujatie koná (napr. každoročne, nepravidelne), na akom

mieste sa koná (napr.: amfiteáter, kultúrny dom, divadelná sála, určitý priestor obce/mesta, námestie, kostol...) a termín konania.

06050103 Kedy a ako podujatie vzniklo?

Podujatie mohlo vzniknúť napr. vďaka iniciatívnym jednotlivcom, ktorí chceli obnoviť kultúrny život (pôsobili v miestnom ochotníckom súbore, spevokole, krúžku), nadviazať na niektorú miestnu tradíciu (napr. fašiangy, stavanie májov), inšpirovali sa inde podobným podujatím a pod.

Uveďte rok vzniku a pôvodné zameranie podujatia (mohlo byť iné ako dnes).

06050104 Organizátori a spoluorganizátori podujatia – inštitúcie. Vymenujte inštitúcie, ktoré boli a sú dôležité pre existenciu podujatia.

06050105 Organizátori podujatia – osobnosti.

Vymenujte osobnosti, ktoré sa zaslúžili o vznik a úspech podujatia, ktoré ho tvorivo rozvíjali a rozvíjajú, uchovávajú a pod. Pri každom jednotlivcovi zaznamenajte jeho osobný prínos.

06050106 Program podujatia.

Program môže byť zameraný lokálne, regionálne, celoslovensky, medzinárodne, môže obsahovať vystúpenie jednej folklórnej skupiny alebo viacerých skupín, folklórnych súborov, detských folklórnych kolektívov, zahraničných kolektívov, zástupcov národnostných menšín, speváckych skupín, ľudových hudieb, sólistov – inštrumentalistov, spevákov, ľudových rozprávačov, umeleckých výrobcov, výrobcov – remeselníkov, prípravu alebo predaj tradičných jedál, predvádzanie zvykov atď.

Charakterizujte program podujatia.

06050107 Aké je prepojenie na turizmus?

Zaznamenajte priemerný počet návštevníkov, zabezpečenie ich ubytovania (stanové tábory, na súkromí, penzióny, stravovanie...).

06050108 Konalo sa u vás podujatie zamerané na tradičnú kultúru, ktoré už zaniklo?

Ak áno, uveďte názov, zameranie, kedy sa konalo, kedy sa prestalo organizovať, hlavných organizátorov (inštitúcie) a osobnosti, ktoré ho pripravovali.

060502 Folklórne kolektívy

Zaznamenáme základné informácie o každom folklórnom kolektíve, ktorý pôsobí v obci/meste. Ak je týchto kolektívov viac, informácie o každom z nich uveďte v samostatnom formulári dotazníka.

06050201 Uveďte názov kolektívu, jeho základnú charakteristiku (napr.: dedinská folklórna skupina, folklórny súbor, detský folklórny kolektív, ženská/mužská spevácka skupina, ľudová hudba, divadelný súbor a pod.) a rok vzniku.

06050202 Uveďte pôvod názvu.

06050203 Súčasný zriaďovateľ kolektívu a adresa.

06050204 Zakladateľská osobnosť, vedúce osobnosti v histórii kolektívu.

06050205 Súčasné vedenie kolektívu (napr.: umelecký vedúci, organizačný vedúci, choreograf, vedúci ľudovej hudby, primáš, vedúci speváckej skupiny, krojár a pod.).

06050206 Repertoár sa skladá z jednotlivých programových čísiel. Zapište ich postupne za sebou a pri každom uveďte: názov, stručnú charakteristiku témy (aj región, z ktorého čerpá), počet účinkujúcich, dĺžku trvania, rok vzniku čísla.

06050207 Aký odev si obliekajú ženy vo folklórnej skupine/súbore?

Pôvod odevu býva rôzny: obliekajú si pôvodný tradičný odev; rekonštruovaný tradičný odev, ktorý bol ušitý na základe rôznych podkladov (zachovaných niekoľkých starých súčiastok, starých fotografií alebo spomienok); štylizovaný, prejavisko upravený odev (javiskový kostým).

Zaznamenajte pôvod odevu a doložte fotodokumentáciou.

06050208 Aký odev si obliekajú muži vo folklórnej skupine/súbore?

Pôvod odevu býva rôzny: obliekajú si pôvodný tradičný odev; rekonštruovaný tradičný odev, ktorý bol ušitý na základe rôznych podkladov (zachovaných niekoľkých starých súčiastok, starých fotografií alebo

spomienok); štylizovaný, pre javisko upravený odev (javiskový kostým).

Zaznamenajte pôvod odevu a doložte fotodokumentáciou.

06050209 Pôsobil u vás v minulosti folklórny kolektív, ktorý zanikol?

Ak áno, zaznamenajte jeho názov a obdobie, v ktorom pôsobil. Uvedte príčiny zániku a zaznamenajte čo najviac podľa predchádzajúcej metodiky.

060503 Tradičná ľudová kultúra vo verejných médiách

Uvedte postupne všetky publikované diela (aj tie, ktoré sú už v dotazníku zaznamenané), ktoré sa týkajú tradičnej ľudovej kultúry obce/mesta. Zaradte sem publikácie, články, folklórne nahrávky, vydané na rôznych nosičoch (LP platniach, Mg kazetách, videokazetách, CD a DVD nosičoch), vystúpenia v rozhlase, televízii, účinkovanie v dokumentárnych filmoch a pod.

06050301 Má obec/mesto monografiu/publikáciu, ktorej súčasťou je tradičná ľudová kultúra? Uvedte o nej tieto údaje: meno autora/autorov, názov publikácie, miesto vydania, vydavateľa, rok vydania.

06050302 Existuje samostatná publikácia alebo článok týkajúci sa tradičnej ľudovej kultúry obce/mesta? Napr. o architektúre, piesňach, povestiach, tancoch a pod. Uvedte o nej tieto údaje: meno autora/autorov, názov publikácie, miesto vydania, vydavateľa, rok vydania.

06050303 Existujú folklórne nahrávky hudby, spevu, tanca z obce/mesta, vydané na rôznych nosičoch (LP platniach, Mg kazetách, videokazetách, CD a DVD)? Uvedte názov, vydavateľa a rok vydania.

06050304 Nahrávala sa v obci/meste rozhlasová relácia s tematikou tradičnej ľudovej kultúry? Uvedte názov a rok vysielania relácie.

06050305 Natočil sa v obci/meste film, videozáznam, DVD s tematikou tradičnej ľudovej kultúry? Uvedte názov, rok vzniku, tematiku, dĺžku záznamu.

